مقصود گل

هٺيلي هرڻي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هنيلي هرڻي

(ٻارن جون ڪهاڻيون)

★

مقصود گل

★

مهراڻ پبليڪيشن سيوهڻ

پي ڊي ايف ايڊيشن:

مقصُود گل اڪيڊمي، سنڌ

Maqsood Gul Academy, Sindh

مقصُود گل اکیڈمی، سندھ

Suite No. 102, 1st Floor Amin Center, 802-C,
PECHS Block 2, Off: Tariq Road,
[illegible], Pakistan
+92 331 3551536 | djyasinqazi@yahoo.com

www.sindhsalamat.com

books.sindhsalamat.com

كتاب جي مالڪيءَ جا اختيار هتيڪا

ڪتاب :- ________ هٿيلي هرڻي

موضوع :- ________ ڪهاڻي ٻاراڻو ادب

ليکڪ :- ________ مقصود گل

ڇپائيءَ جو سال :- ________ 1993ع

اسڪيچ ۽ ٽائيٽل :- ________ اختر حيات قاضي

ڇپرائيندڙ :- ________ پروانو سيوهاڻي

ڇپيندڙ :- الحنيف پريس، صدف منزل رسالہ روڊ حيدرآباد

پاران :- سرهاڻ پبليڪيشن سيوهڻ سنڌ

قيمت 10-00 رپيه

Hathli Harni Child Stories
By
Maqsood Gul
SURHAN PUBLICATION SEHWAN SINDH

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

روشن تارن ڏانهن.......

سرهاڻ ڪتابي سلسلي جيڪا سنڌ ۾ ٻاراڻي ادب جي اوسر لاءِ هلچل ڪئي آهي اها ڪنهن به پڙهندڙ کان ڳجهي ڪانه آهي. هن ٻارن لاءِ ڪوڙ سارا معياري ۽ سهڻا ڪتاب ڇپرائي ٻاراڻي ادب ۾ پڌرا ڪيا آهن ۽ پيا به اهڙا معياري ڪتاب ڇپرائيندو رهندو.

”هٿيلي هرڻي“ به هن سلسلي جي هڪ نڪور ڪڙي آهي، هي ۽ من موهيندڙ ڪتاب ٻارن جي من موهيندڙ ڪهاڻيڪار ۽ شاعر ادل مقصود گل جي نڪور ڪهاڻين جو مجموعو آهن. هن مجموعي ۾ هر ڪهاڻي بامقصد باتصوير آهي ۽ ٻارو هنا هرهڪ ڪهاڻي پنهنجو مٽ پاڻ آهي، اسان کي اها پڪ آهي ته هي ڪتاب اوهان کي يقينن پسند ايندو.

— پروانو سيوهاڻي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نالي
راحيش
۽ راڄيش
جهڙن
دنيا جي مظلوم
ٻارڙن جي
نالي
جيڪي پنهنجي
زندگيءَ جي
بهار نه
ماڻي سگها

—

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مهاڳ

ادب قومن جي ميراث هوندو آهي، جيڪو هڪ نسل کان ٻئي تائين منتقل ٿيندو رهندو آهي، جنهن ۾ هڪ دؤر کان ٻئي دور تائين اضافو پڻ ٿيندو آهي. جيڪڏهن ڪا قوم ڪوتاهي ڪندي، ادب جي انهيءَ سفر ۾ پنهنجو ڪردار ادا نٿي ڪري، ته انهيءَ جي اها ميراث آهستي آهستي ختم ٿي وڃي ٿي. سنڌي ادب هيل تائين جي تاريخي سفر ۾ جن فردن پنهنجو فرض نباهيو آهي اهي اسان لاءِ نهايت ساڻائتا آهن، سر ڪان شيخڻ جا مرشد جي عقيدت ۾ لکيل سادا سودا احساس هجن يا اسحاق آهنگر جو فقط هڪ بيت، اسان جي ادبي تاريخ ۾ وڏي اهميت رکن ٿا. ان کان سواءِ اهي چارڻ يا ڀٽ فقير، جن ڪجهه تخليق ته ڪونه ڪيو، پر هڪ دؤر جي علم ادب کي ٻئي دؤر ۾ منتقل ڪيو، اسان لاءِ نهايت احترام لائق آهن.

جهڙي ريت سماجي زندگيءَ ۾ ٻار، انساني نسل جي تسلسل جو جز آهي، تيئن علم ادب جي مجموعي اوسر ۾ ”ٻال ساهت“ کي بنيادي اهميت حاصل آهي. ”ٻال ساهت“ وسيلي ئي نون پڙهندڙن ۽ ليکڪن ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

واڌارو ٿئي ٿو. انهيءَ ڪٿي ڇنڇي ته ”ٻال ساهت“، ادب جي مجموعي اوسر جو سرچشمو آهي. سڄاڻ قومون ان ڳالهه کي محسوس ڪن ٿيون. اهو ئي سبب آهي جو موجوده دور جي ترقي يافته ملڪن ۾ ٻارن جو ادب، اوليت جي بنياد تي ٻارن جي نفسيات ۽ سائنسي دور جي گهرجن پٽانڊرڙ اعليٰ معيار سان وڏي تعداد ۾ شايع ٿي رهيو آهي. اهي ڪتاب، اهڙا ته خوبصورت ۽ دلڪش آهن جو وڊيو گيم، ڪمپيوٽر ۽ وي سي آر جي موجودگيءَ ۾ به ٻارن کي پاڻ ڏانهن متوجه ڪري سگهن ٿا. اسان جڏهن پنهنجي ادب جي صورتحال جو جائزو وٺون ٿا ته نهايت افسوس ٿئي ٿو. اسان پنهنجي فرض ۾ وڏيون ڪوتاهيون ڪيون آهن.

اسان جي بزرگن تمام گهڻين مصروفيتن جي باوجود جيڪو ادبي سرمايو ڇڏيو، اسان نه صرف ان جي مناسب اوسر ۾ ناڪام ويا آهيون، پر صحيح معنيٰ ۾ ان جو بچاءُ به ڪري نه سگهيا آهيون. اسان اهڙين هٿ ٺوڪين روايتن کي جنم ڏنو آهي، جو ”ٻال ساهت“ جي واڌاري جون واٽون يا ته بند ٿي ويون آهن يا انهن تي تمام گهڻيون رڪاوٽون آهن. اسان جا علمي ادبي ادارا پنجويهن سالن ۾ ٻارن لاءِ پنج ست غيرمعياري ڪتاب شايع ڪري سمجهن ٿا ته هنن وڏو قومي فرض ادا ڪيو آهي. نامور ليکڪن جو رويو به ”ٻال ساهت“ جي تخليق جي سلسلي ۾ نهايت ئي افسوسناڪ آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اهڙين حالتن ۾ اسان جيڪڏهن اها دعويٰ ڪريون ته
اسان جو ادب ترقيءَ جي راهه تي آهي، ته اها خوشفهمي ٿي
ٿيندي، اها به حقيقت آهي تہ مختلف شعبن ۾ اسان
هيل تائين خوشفهميءَ جي ٽيڪ تي هلندا آهيون. بهرحال
اسان حقيقتن کان ڪيترو به لنوايون پر اهي آڏو تہ
ضرور ايندينون.

اسان جي دوست، سچاڻ شاعر مقصود گل کي واڌايون
هجن جو هن بي قدريءَ واري ماحول ۾ هن پنهنجن
بزرگن ميلارام، ڪوڙيمل، نارائڻداس، ويرومل، نانڪرام
۽ مرزا قليچ بيگ جي روايتن کي زنده رکندي "ٻال ساهت"
کي اهميت ڏني آهي. هن جو ٻارن لاءِ لکيل گيتن
۽ نظمن جو مجموعو "ڪرٽا ڪرٽا" ٻارن ۾ گهڻي
مقبوليت ماڻي چڪو آهي. هاڻي سندس ڪهاڻين جو
ڪتاب "هٿيلي هرڻي" اوهان جي هٿن ۾ آهي، هن
مجموعي ۾ مختلف عنوانن سان ڪل نو ڪهاڻيون آهن.
پهريون ٽي ڪهاڻيون، "ڪانون جي سازش"، "هٿيلي
هرڻي" ۽ "غدار ڏيڏر" جانورن ۽ پکين بابت آهن،
جن کي علامت بڻائي، ليکڪ ٻارن کي نصيحت ڪئي
آهي ته جيئن اهي، انهن غلط ڳالهين کان بچن. "ڪانون
جي سازش" ڪهاڻي، ڌارين جي اتحاد ۽ پنهنجن جي
نفاق جي باري ۾ آهي. جنهن ۾ وڏڙن جي سستي ۽
ڪوتاهيءَ سان گڏ، مفاد پرستن کي وائکو ڪيو ويو
آهي. پرعزم نوجوان (طوطا) ڌارين (ڪانون) کان پڇل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي قبضي ڇڏائڻ جي ڪوشش ۾ مصروف آهن، هن ڪهاڻيءَ جو حاصل مطلب اهو آهي ته، اتحاد ۽ سجاڳيءَ سان ٿي، ڏارين جي سازش ناڪام بڻائي، پنهنجن وٿاڻن جو بچاءُ ڪري سگهجي ٿو. ”هٺيلي هرڻي“ ڪهاڻيءَ ۾ تڪبر جو نقصان بيان ڪيو ويو آهي، جنهن ۾ هٺيلي هرڻيءَ کي وڏائيءَ جي سيڪت ملي ٿي. ”غدار ڏيڏر“ هڪ ڪڙم جي ويري ڏيڏر جي ڪهاڻي آهي، جيڪو پنهنجي جان بچائڻ لاءِ سڄي ڏيڏرن جي برادريءَ کي مارائي ٿو ۽ آخر ۾ سندس انجام خراب ٿئي ٿو.

پکين ۽ جانورن جا موضوع ٻارن کي متاثر ڪندا آهن. جيتوڻيڪ پرين ۽ ديون جي ڪهاڻين کي اڄ جي دور ۾ ٻارن لاءِ سٺو تصور نٿو ڪيو وڃي، پر انهن جي به پنهنجي جاءِ تي افاديت ضرور آهي. اهڙين ڪهاڻين وسيلي ٻارن کي نيڪيءَ ۽ بديءَ جي پروڙ پوي ٿي. هو پرين ۽ ديون بابت پنهنجن ذهنن ۾ هڪ خاڪو ٺاهين ٿا، جنهن ڪري انهن جي ذهنن ۾ تخيل جي قوت اڀري ٿي.

اسان جي ڪامريڊ ليکڪ دوست سرور سيف، انٽرويو ۾ هڪ سوال جي جواب ۾ چيو هو ته اسان کي ٻارن لاءِ جانورن ۽ پکين بابت ڪهاڻيون ۽ شعر وغيره نه لکڻ کپن پر انهن کي انقلابي تعليم ڏيڻ ۽ سجاڳ

ڪرڻ لاءِ شعر ۾ بندوق ۽ بم گولي جي ڳالهه ڪرڻ کپي. اها ڳالهه چوڻ وقت اسان جي ساٿيءَ شايد ٻار جي نفسيات کي ڌيان ۾ نه رکيو هو. اسان جا بزرگ شاعر، ڪشنچند بيوس، ڪراج عزيز، هري دلگير ۽ ٻيا شايد اڻ ڄاڻ هئا جو انهن ”منڙا گهوڙا اوري آءُ“، هل ته يونيورسٽي ٻئون بازار“ ۽ ”ٻلڙي ڙي ٻلڙي، توسان اٿم دلڙي“ جهڙا نظم تخليق ڪيا هئا، جيڪي هر ڪو ٻار گهٽيءَ گهٽيءَ ۾ جهونگاريندو هو.

”ٻار ڪڻ تون بم گولو“

لکڻ سان، اهو نظم انقلابي ڪونه سڏبو، بنيادي ڳالهه آهي سوچ ۽ رويي جي، جيڪو سکيا ذريعي ئي ممڪن آهي. نظرياتي تعليم لاءِ به پهريان ٻار کي آماده ڪرڻ ضروري آهي. ٻار اسان ڏانهن متوجه ٿيندو، جڏهن اسان نفسيات مطابق، هنن جي من پسند ڳالهه ڪنداسين، اکوات رٿابندي، ترتيب ۽ سوچ ويچار ڪرڻ بدران، اسان هر معاملي ۾ هميشه جذباتي ۽ سطحي رهيا آهيون، جنهن ڪري گهربل مقصد حاصل ڪرڻ ۾ ناڪام ويا آهيون. اسان جي رويي ۾ تبديليءَ جي ضرورت آهي.

هن مجموعي جي ڇهن ڪهاڻين جا ڪردار انسان آهن، جن جي معرفت ليکڪ طبقاتي سماج جي مسئلن ۽ اوڻاين کي بيان ڪيو آهي.

”ايماندار“ ڪهاڻيءَ ۾ منافق پرنسپال جي ڪردار

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کي چٽيو ويو آهي. سٽاءَ جي لحاظ کان هيءَ ڪهاڻي، ٻارن جي ذهني سطح کان ڪجهه مٿيري آهي.

”ڪارو چنڊ“ غريبن جي حسرت جي ڪهاڻي آهي نابرابريءَ واري سماج ۾ سوين سونيون ۽ سوڊيون آهن جن لاءِ چمڪندڙ چنڊ به ڪارو آهي.

”ڳاڙهو پٽ“ هڪ مسڪين ٽريءَ جي خاندان جي ڏکن جو داستان آهي، جنهن ۾ ننڍڙو رڪپال، بک سبب وڏيرن جي ڪتن جو اوباريل کير پٽ چورائي اچي ٿو.

ڪمدار جي چماٽ لڳڻ سبب رڪپال جي نڪ مان وهندڙ رت، پٽ ۾ پوي ٿو ۽ پٽ ڳاڙهو ٿي وڃي ٿو.

”شهيد جو پٽ“ ڪهاڻيءَ ۾ هڪ فوجيءَ جو پٽ، پڙهڻ ۾ دلچسپي نه وٺڻ سبب ڊاڙيل بڻجي وڃي ٿو، جڏهن ته سندس دوست محنت ڪري آفيسر ٿئي ٿو.

”اٽل فيصلو“ مل جي حادثي ۾ مري ويل مزدور جي باهمت پٽ سارنگ، جي ڪهاڻي آهي، جيڪو پين آڏو جهول ڦهلائڻ بدران، ڇٽا وڪڻي ٿو، قرباني ڏئي پنهنجي ڀاءُ سانول کي پڙهائي ٿو، جيڪو مئٽرڪ جي امتحان ۾ پهرين پوزيشن کٽي ٿو. هن جي همت ۽ حاصلي جو درس ڏنل آهي.

”الله سائينءَ جي ڳهرلا“ به طبقاتي سماج جو هڪ

احساساتي ڪهاڻي آهي، جنهن ۾ غربت جو شڪار
ننڍڙو سانول، الله سائينءَ سان ملڻ ٿو چاهي ته جيئن
ڪانئس پڇي ته هن، ڪين غريب ڇو ڪيو آهي؟

هن مجموعي جون سڀ ڪهاڻيون موضوع جي لحاظ
کان پنهنجي پنهنجي جاءِ تي اهميت رکن ٿيون، جن
کي ليکڪ پنهنجي ذات ۽ ڏانءَ وسيلي نهايت اثرائتو
بڻايو آهي. اها حقيقت آهي ته اهي سڀ مسئلا، اسان
جي سماج ۾ موجود آهن، جن تي لکڻ گهرجي، پر
جڏهن اسان جا پڙهندڙ ٻار هجن ته اسان کي موضوع
جي چونڊ سان گڏ، ٻارن جي لاڙن ۽ انهن جي ذهني
پهچ کي نظرانداز نه ڪرڻو پوندو. مقصود گل کي
جس هجي جو هن پنهنجي ذات جو ڪجهه حصو قوم
جي ايندڙ نسل کي ارپيو آهي. هن جون هي ڪهاڻيون
ٻارن ۾ همت ۽ حوصلي پيدا ڪرڻ سان گڏ انهن کي
طبقاتي سماج ۾ ٿيندڙ ناانصافين جو شروعاتي شعور پڻ
ڏين ٿيون. اهڙيءَ ريت ليکڪ ايندڙ نسل کي عملي
دنيا ۾ پير پائڻ کان اڳ، اتان جي خطرن کان اڳواٽ
ئي باخبر ڪيو آهي.

هن ڪتاب ۾ ٻارن تائين پهچڻ ۽ انهن ۾ مقبول
ٿيڻ جون سڀئي خوبيون موجود آهن. ان حساب سان
هي ڪتاب ٻال ساهت ۾ هڪ سٺو اضافو آهي. اسان جا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سيني نامور اديب ۽ شاعر، پنجن سالن ۾ جيڪڏهن فقط هڪ ڪتاب ٻارن لاءِ تخليق يا ترجمو ڪن ته، پوءِ شايد اسان سنڌي ٻوليءَ جي ”ٻال ساهت“ کي ڪنهن حد تائين ڪجهه فخر سان پيش ڪرڻ لائق ٿيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪانون جي سازش

سنڌو درياهه جي ڀرسان هڪڙو پپل جو گهاٽو شاهي وڻ هو. انهيءَ وڻ ۾ ايامن ڪان هلڪي سائي رنگ جا سهڻا طوطا آباد هئا. طوطا پاڻ ۾ ڏاڍي پيار ۽ ڀائپيءَ سان زندگي گذاريندا هئا. ننڍا ۽ نوجوان طوطا پنهنجي وڏڙن جي عزت ڪندا هئا ته وري پڪا ۽ پوڙها طوط پنهنجي ننڍن تي شفقت جو هٿ رکيو انهن جا انگل ۽ آرام پورا ڪندا هئا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صبح جو سج کٿي ڪيندو هو ته طوطا پنهنجي آکيرن ۽ ٻيلن جي پورن مان نڪري نروار ٿيندا هئا ۽ پنهنجي ٻچن جي روزي حاصل ڪرڻ لاءِ نڙي پڪڙي ويندا هئا. چوڳو حاصل ڪرڻ لاءِ طوطن کي ڪي پري نه وڃڻو پوندو هو. اتي ويجهو درياهه جي ڪپ تي هر موسم ۾ ڪچي جا فصل ۽ واڙيون تيار هونديون هيون. ٿوري پنڌ تي ڪيترائي سرسبز باغ به هئا جن ۾ هر قسم جا ميوا هر مند ۾ قطارون ڪري لامن تي لڏي لاڏا ڳائيندا هئا. مطلب ته طوطن کي روزي ۽ رزق جي ڪابه تنگي يا تڪليف ڪونه هئي، ۽ ٿوري محنت سان هو بنا ڪنهن تڪليف جي روزي حاصل ڪري وٺندا هئا. ڪڏهن ڪڏهن ننڍا نيٺا، جوان طوطا پنهنجي پرن جي طاقت آزمائڻ ۽ سير تفريح جي لاءِ پري پري اڏامي، ڪچي جون حدون ٽپي ٻڪي جي ديرن تي يا شهرن جي ڪارخانن ۾ جمع ٿيل اَن جي ڍيرن تي وڃي پنهنجو پيٽ قوت حاصل ڪندا هئا ۽ شام جو پنهنجي چنهنبن ۾ چوڳو جهلي ٻچڙن لاءِ به کڻي ايندا هئا. ٻڪا پوڙها طوطا ۽ ساڌي طوطيون پري ڪونه اڏامنديون هيون پر اتي ويجهي جوءِ ۾ پرواز ڪري پرسان ويهنديون هيون.

پپل جي پرسان وهندڙ سنڌوءَ جو سنڌو ۽ سيرانجهڙو پاڻي به طوطن جي اصلي ملڪيت ۽ ميراث هو. هو جڏهن به اڃ محسوس ڪندا هئا ته پڙڪو ڏئي پپل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تان اڏري هيٺ لهي ايندا هئا ۽ پنهنجي ٽڏڙي ۽ مٺڙي ٻاٽيءَ مان پنهنجون ننڍڙيون ڳاڙهيون چنهنبون ٻوڙي ٻاٽي پيي پنهنجي اڃ اجهائيندا هئا. ڪڏهن ڪڏهن ننڍا وڏا سڀ طوطا ولر ڪري سنڌوءَ جي ڪپ تي اچي ويهندا هئا ۽ پاڻيءَ مان ڪنب پسائي وهنجندا هئا ۽ هڪٻئي کي چندا هڻي خوش ٿيندا هئا، ڪي ڏڪي چست ۽ چنچل طوطا پر ڦڙڪائي، سج جي ڪرڻن تي جرڪندڙ سنڌوءَ جي سونهري ٻاٽيءَ جي سطح تي دور دور اڏامي سير ۽ تفريح جو مزو ماڻي لطف حاصل ڪندا هئا. مطلب ته طوطا مزي خاطر خوشي جي ڏڻن تي پڪنڪ ملهائي پنهنجي خوشين ۾ اضافو ڪندا هئا.

هڪڙي رات ڪڪرن اچي آسمان تي قبضو ڪيو ڏسندي ئي ڏسندي تيز هوا سان گڏ مينهن وسڻ لڳو طوفان جي ڪري پپل جون ٽاريون هڪٻئي سان ٽڪرائجي وڏا ٽڙڪاٽ ڪرڻ لڳيون، سڀ طوطا پنهنجي پنهنجي گهرن ۾ پنهنجي ٻچڙن کي ڪوڙي ۾ قابو ڪري ويهي رهيا. ايتري ۾ وڻ جي آس پاس کان .... ڪان جي آوازن جو شور ٻڌڻ ۾ آيو. طوطن پنهنجي آکيرن مان مسيون ڪڍي نهاري ٻاهر ڏٺو ته ”مار .... ! ڪانون جو هڪ وڏو ڪٽڪ پپل جي چوڌاري تيز هوا ۽ مينهن ۾ پريشان هوڏي هوڏي اجهي جي تلاش لاءِ واجهائي رهيو هو.

”ڏيون .... ڏيون.... توهان ڪير آهيو؟ ۽ هن برسات

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي رات ۾ ڇو پنهنجا گهر ڇڏي نڪتا آهيو؟ ڇا اسان تي حملو ڪرڻ ٿا چاهيو ....؟“ ”نيون .... نيون .... نيون .... نيون ....“

هڪڙي پوڙهي طوطي ڪانون جي لشڪر کان پڇيو.

”ڪان .... ڪان .... ڪان .... اسان جا گهر طوفان تباهه ڪري ڇڏيا آهن. اسان کي اجوڪي رات اجهو گهرجي .... اسان حملو ڪونه ڪنداسين.... اسان کي پناهه گهرجي .... ڪان .... ڪان .... اسان مسافر آهيون .... اسان جي حال تي رحم ڪريو........ ڪان ....“

ڪانون جي اڳواڻ پنهنجون آليون مڇون ڦڙڪائيندي چيو.

پوڙهي طوطي پنهنجي چند وڏڙن ساٿين سان صلاح ڪئي ۽ پوءِ ڪانون کي رات گذارڻ جي موڪل ملي وئي ۽ ڪانون گهاٽي پپل جي ڇانو ۾ اچي پناهه ورتي.

صبح ٿيو، ڪڪر پنهنجو ڇوهه ڇنڊي هليا ويا، هوا به ساري رات هلي هلي ٿڪجي پئي. سج پنهنجون جرڪندڙ چهرو کڻي ڌرتيءَ تي نظر وڌي. سارو ماحول ڌوتل ٿي لڳو، طوطا پنهنجي آکيرن ۽ وڻ جي پورن مان نڪري اچي ٺارين تي ويٺا، اس نڪتي ته ڪانءَ به پنهنجا کنڀ هڪيڙي ويهي رهيا ۽ اس تي پر سڪائڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لڳا. جڏهن ڏينهن مٿي چڙهيو تڏهن پوڙهي طوطي
ڪانون جي اڳواڻ کي چيو:

”ٺيون .... ٺيون رات خير جي گذري هاڻي پنهنجو
سفر شروع ڪيو .... ٺيون ٺيون ....“

”ڪان .... ڪان .... طوطل سائين: اوهان جون
لک ڀلايون .... جو اوهان، رات اسان کي پناهہ ڏني...
نہ تہ اسان جو نسل ئي تباهہ ٿي وڃي ها!.... پر
جهڙي ڀلائي ڪئي اٿو تهڙي مهرباني ٻي بہ ڪيو....
اسان منزل جا ماريا ۽ طوفان جا مٺيل آهيون ....
اسان کي ٻہ ٽي ڏينهن مهلت ڏيو .... اسان ڏاڍا ٿڪل
آهيون .... ڪجهہ ساهہ پٽيون .... سائين اسان مسافر
آهيون هليا وينداسون ....“

ڪانون جي اڳواڻ هٿ ٻڌي عرض ڪيو.

پوڙهي طوطي کي ڪانون جي حال تي رحم اچي
ويو. هن نظرون ڪئي پنهن طوطن ڏي نهاري چڻ راءِ
معلوم ڪرڻ چاهي .... سادا طوطا ڪجهہ بہ نہ ڪڇيا
۽ پنهنجون ڳچيون ڪئي جهڪايون. پوڙهي طوطي
پنهنجي روايتي مهمان نوازيءَ جو مظاهرو ڪندي طوطن
جي وڏڙي جي حيثيت سان ڪانون کي چند ڏينهن لاءِ
پپل ۾ رهڻ جي اجازت ڏني.

ڪانءَ جي ذات اصلي مڪاريءَ ڪان مشهور آهي،
انهن جو هي سهڻو سرسبز عاليشان پپل، پرسان وهندڙ
مهراڻ جو مٺو پاڻي، ۽ ويجها ڪچي جا ميون وارا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

باغ ۾ فصل ڏٺا ته انهن جي من ۾ ميرُ پيدا ٿيو ته ڪيئن به ڪري هن ٻيلي تي قبضو ڪجي. اهڙيءَ طرح هو من ئي من ۾ ٻيلي کي پنهنجو ڪرڻ ۽ اصلي وارث طوطن جا پير پٽڻ جون سازشون سٽڻ لڳا.

طوطا ويچارڙا سادڙا ۽ سڀاجهڙا اندر ڪارن ڪانون جي سازشن کان بي خبر پنهنجي مهمان نوازي ۾ پورا، ڪانون کي پنهنجو ڀاءُ سمجهي انهن جون خدمتون ۽ چاڪريون ڪندا رهيا.

انهيءَ وچ ۾ ڪجهه ڏينهن کان پوءِ طوطن جي اڳواڻ پوڙهي طوطي جي سالگرهه جو ڏينهن اچي ويو. ننڍا وڏا طوطا خوشيءَ مان پنهنجي اڳواڻ جي سالگرهه جي تياري ڪرڻ لڳا. اخلاقي طرح انهن ڪانون کي دعوت ڏني.

سالگرهه واري ڏينهن ڪانون جو اڳواڻ ٨٥ پاڻوندن جو ڪيڪ کڻي پنهنجي سڀني ڪانون جي ڪٽڪ سان اچي سالگرهه ۾ شريڪ ٿيو. ڪانون طوطن جي هن خوشيءَ جي موقعي تي خوب ڳايو وڄايو، طوطن جي اڳواڻ جا سهرا ۽ بنرا ڳايا، پوڙهو طوطو خوشيءَ ۾ جهومندو ۽ ڪنڌ لوڏيندو رهيو پيا طوطا به پنهنجي رهبر جي ڌاري قوم وٽ عزت ڏسي خوشيءَ ۾ ٽهڪندا ۽ ٽلهار ٿيندا رهيا.

هن واقعي ڪانءُ طوطا، ڪانون تان قربان ٿيڻ لڳا ۽ انهن کي پنهنجو دلي دوست سمجهي سڀ ڳالهيون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وساري پنهنجي جيءَ ۾ جايون ڏيڻ لڳا. طوطن جي سادگي ڏسي، ڪانون کي پنهنجو تير نشاني تي لڳندي محسوس ٿيو ۽ هو دل ئي دل ۾ پنهنجي ڪاميابيءَ تي خوش ٿيڻ لڳا.

هاڻي طوطن ڪانون کي پنهنجو سمجهي هميشه هميشه لاءِ پپل ۾ رهڻ جي اجازت ڏئي ڇڏي. ڪانو هاڻي طوطن جي سادگيءَ جو فائدو وٺندي منجهن ڦوٽ وجهڻ جي ڪوششون ڪندا رهيا ۽ ڏسندي ئي ڏسندي ٿورڙن ئي ڏينهن ۾ طوطا ڪيترن ئي ٽولن ۾ ورهائجي ويا. پوڙهي طوطي جو ڪانون جي هيڏي ساري ڪٽڪ کي پنهنجو حمايتي ۽ عقيدتمند ڏٺو ته هو پنهنجي پراڻن ساٿين جي ڪابه پرواهه ڪرڻ کان سواءِ انهن کي ڌاريندو ۽ پري ڌڪيندو رهيو. هو ڪانون کي ويجهو آڻيندو ويو ۽ رهبر پوڙهي طوطي جا رنگل ساٿي ڪانئن ڌار ٿيندا ڏيڍ چانور جي هنڊي ڌار رڌيندا ويا. هاڻي پوڙهي طوطي جي چوڌاري يا ته ڪانو وڃي رهيا يا وري اهي طوطا جن کي ڪانون پنهنجو ڪري ورتو هو.

جڏهن ڪانون کي پڪ ٿي وئي ته طوطا پوري طرح نفاق ۽ نفرت جي بيماريءَ ۾ ڦاسي چڪا آهن ۽ سڀ هڪ ٻئي جا جاني دشمن بڻجي ويا آهن تڏهن انهن پاڻ ۾ گڏجي هڪ ڳجهي ميٽنگ ڪئي. هڪ ٻئي کي مبارڪون ڏنيون ۽ مٺايون ورهايون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

انهيءَ ٿي ميٽنگ ۾ هنن هڪ ٿلهي متاري ڪانو جي
ڪڇي ۾ هڪ خط ٻڌي روانو ڪيو ۽ اهو قاصد ڪانءُ
خط کڻي ڪنهن ولايت ڏي اڏاڻو.

ڪجهه ڏينهن کان پوءِ طوطن ڏٺو ته انهيءَ قاصد
ڪانءَ سان گڏ هڪ ٻيو نئون نئيو ڪانءُ به اڏامندو
اچي انهيءَ پپل ۾ پهتو. انهيءَ نئين ڪانءَ جي آمد
تي سڀني ڪانون ان جو ڏاڍو زبردست استقبال ڪيو،
خوشيون ڪيون ۽ سندس عزت ڪرڻ لڳا. سڀني
ڪانون چيو ته "هي اسان جو ليڊر آهي جيڪو آمريڪا
مان تربيت وٺي واپس وريو آهي...."

طوطن محسوس ڪيو ته نئين آيل ڪانءُ جي
اچڻ کان پوءِ انهن جي شرارت وڌي وئي هئي، اهي
ڪانءَ جيڪي اڳ هيسيل ۽ وائڙا نظر ايندا هئا،
سي اڄ سينو ساهي آڪڙجي هلڻ لڳا. پاڻ کي مسافر
سڏائيندڙ ڪانءَ اڄ پاڻ کي پپل جو مالڪ چوائڻ
لڳا. پپل جي اصلي وارثن طوطن سان روز روز وڙهڻ
۽ جهيڙو ڪرڻ معمول بڻجي ويو، طوطن جا ليڊر
ڌار ڌار ڌڙا ٺاهيو معتبريءَ ۾ خوش باقي ويچارا عوامي
طوطا ڏينهون ڏينهن مجبور ۽ بي وس ٿيندا ويا.

هڪ رات پنهنجي آکيرن ۾ آرامي امن پسند طوطن
تي هڪ سٽيل سازش ڪري ڪارن ڪانون چوريءَ
راتاهو هنيو. ڪانون جي خون خوار چنهنبن ڪيترن
ئي غريب طوطن کي ماري ۽ ڪيترن کي زخمي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪري وڌو. طوطن کي زبردستي انهن جي آکيرن مان
ٻاهر ڪڍي ڪانون قبضو ڪري ورتو. هن اوچتي
حملي ۾ طوطن جو ڪافي جاني ۽ مالي نقصان ٿيو.
ڪيترائي آکيرا ڪسائجي ۽ ڪکر ٻڌجي پپل جي ڏارن
تي لڙڪي پيا اڄ به سنڌوءَ جي ڪپ تي انهيءَ
سرسبز پپل تي ڪارن ڪانون جا ڪافي آکيرن تي
قبضا آهن ۽ پپل جا اصل وارث مسافرن وانگر ڏارن
تي لڙڪيا پيا آهن. طوطن جا اڳواڻ، پوڙهي طوطي
سميت پنهنجي اڳرائيءَ جي خول ۾ قاتل، قومي جباط
ڪان پري، قوم ڪان بيخبر پنهنجي پنهنجي عاليشان
آکيرن ۾ هڪ ٻئي سان موچڙي بازيءَ ۾ مصروف آهن.
غدار طوطا ڪانون سان انهن جي ٽوپي ڏاڙهي ۾ پورا
آهن، انهن ته نير سان نپي ڏٺي پاڻ کي ڪانون
جهڙي رنگ ۾ رنگي ڪانون جي اڳواڻ کي يقين
ڏيارڻ جي ڪوشش ڪئي آهي ته اهي سندن ئي تخم
مان آهن.

پوڙهن ۽ ٻڪن ليڊرن جي هٺ ڌرمي جڏهن حد
ڪان وڌي وئي تڏهن نوجوان طوطن گڏجي هڪ
ميٽنگ ڪوٺائي جنهن ۾ سڀني گڏجي انهيءَ عزم جو
اعلان ڪيو ته "اسان ڪنهن به طرح سان پنهنجي
پپل تي ڏارين جو قبضو هرگز قبول نه ڪنداسون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اسان پنهنجي وڏڙن جي ميراث جي ضرور حفاظت ڪنداسون، هڪ نه هڪ ڏينهن ڌاريا ڌڪجي ڌار ٿيندا ۽ غدارن کي غداريءَ جي سزا ضرور ملندي.“

نوجوان طوطن جي جنگ جاري آهي، ضرور هڪ نه هڪ ڏينهن سچ سوڀ ماڻيندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هٺيلي هرڻي

ڪنهن جهنگل ۾ هڪ هرڻي رهندي هئي. هن
کي پنهنجي سونهن سوڀيا تي ڏاڍو ناز هو. هوءَ ڪنهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کي به پاڻ جهڙو نه ڀائيندي هئي. جهنگ جي ڪنهن به جانور يا پکي پرندي سان هن جو سڪ جو سٻنڌ ڪونه هو. سندس انهيءَ بي رخي ۽ شوخ طبيعت جي جي ڪري سڀ کيس "هئيلي هرڻي" جي نالي سان سڏيندا هئا.

جهنگل جا سڀ جانور ۽ پکي پاڻ ۾ گڏجي ڏاڍي محبت سان رهندا هئا ۽ سڀني جي خواهش هئي ته هئيلي هرڻي به سندن سٿ ۾ اچي شامل ٿئي ۽ قرب سان گڏجي گذاري.

انهيءَ ئي مقصد جي لاءِ جهنگ جي سڀني امن پسند جانورن ۽ پکين پاڻ ۾ هڪ گڏجاڻي ڪوٺائي. هن گڏجاڻي ۾ پکين جي برادريءَ سان مور جي اڳواڻيءَ ۾ طوطي، ڪبوتر، جهرڪيءَ، ڳيري، ڪٻر ۽ ڪويل شرڪت ڪئي ته وري جانورن جي برادريءَ سان مامي گدڙ جي اڳواڻيءَ ۾ ٻولڙي، لومڙيءَ، ڦاڙهي، سهي، نوريڙي ۽ ڄاهي پنهنجي پنهنجي ٽولي جي نمائندگي ڪئي.

سڀني مامي گدڙ جي چالاڪي ۽ سياڻپ جو قدر ڪندي گڏجاڻي جي صدارت سندس حوالي ڪئي. هن گڏجاڻيءَ جي ايجنڊا، هئيلي هرڻيءَ کي سمجهائي پنهنجي سٿ ۾ شامل ڪرڻ لاءِ سوچ ويچار ڪرڻ هو.

سڀ کان پهريائين ڦاڙهي کي تقرير ڪري پنهنجي راءِ جو اظهار ڪرڻ لاءِ چيو ويو. ڇاڪاڻ ته ڦاڙهو برادريءَ جي لحاظ کان هرڻيءَ سان سڀني کان وڌڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويجهڙو هو.

ڦاڙهي پنهنجي تقرير ڪندي چيو:

”صدر محترم! ۽ پيا عزيز هم جهنگل ساٿيو، جيئن ته اسين سڀئي اڄ انهيءَ مقصد جي لاءِ ڪٺا ٿيا آهيون ته جيئن هنيلي هرڻيءَ کي سمجهايون ته هوءَ اڄي اسان جي سهڪاري سٿ ۾ شامل ٿئي. انهي لاءِ مان عرض ڪندس ته مان پنهنجي سر هنيلي هرڻيءَ کي پنهنجي سٿ ۾ سلهاڙجڻ لاءِ ڪافي جتن ڪيا آهن .... پر هن کي پنهنجي حسن ۽ جوانيءَ تي ايڏو فخر ۽ ناز آهي جو هوءَ اسان سڀني کان نفرت ٿي ڪري .... مان ته چوندس ته اسان سڀ هن سان تعلقات ٽوڙي ۽ اڪيلو ڪري ڇڏيون، پوءِ ڏسون ته هوءَ هيڏي ساري جهنگل ۾ ڪنهن جي سهاري اڪيلي ٿي گذاري سگهي.“

ڦاڙهو تقرير ڪندي تمام جذباتي ٿي ويو ۽ جوش مان سهڪڻ لڳو.

”نيون .... نيون .... نيون .... نه ساٿي نه اهڙو جذباتي فيصلو نه ڪرڻ گهرجي .... هرگز نه“ پوڙهي طوطي مصلحتي انداز ۾ چيو:

”نيون .... نيون .... هوءَ ويچاري الهڙ آهي جوانيءَ جي نشي ۾ هرڪو فخر ۾ ڦونڊجي ويندو آهي. اسان جو فرض آهي ته هڪ دفعو ڪيس وري بہ پنهنجو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرڻ جي ڪوشش ڪريون ٿيون .... ٿيون .... ٿيون...“
طوطي پنهنجي ڳالهه وڌائيندي چيو:
مياؤ .... مياؤ .... هائو هائو .... طوطي خان سچ چيو
آهي، اسان کي هڪ دفعو ضرور هنيليءَ کي سمجهائڻ
گهرجي ....“ ميائون .... ميائون“
مورَ، طوطي جي تائيد ڪئي.
گهڙي کن لاءِ چوڌاري طرف خاموشي ڇانئجي وئي ....
پوءِ سڀني پکين ۽ جانورن به انهيءَ ڳالهه جي حمايت
ڪئي ته هڪ دفعو هنيلي هرڻيءَ کي ضرور سمجهائڻ
گهرجي! ....
مامي گدڙ صدارتي تقرير ڪندي چيو:
اوئان .... اوئان .... سائيو! مان توهان سڀني جو
شڪر گذار آهيان جو اوهان مون کي صدارت جو شرف
بخشيو، مان به لازمي اڪثريت راءِ جو قدر ڪندس،
انهيءَ ڪري مان مور کي پکين جي طرفان ۽ پولڙي
کي جانورن جي طرفان نمائندو مقرر ڪريان ٿو، هو
ٻئي وڃي اسان جي هن سموري برادريءَ طرفان هنيلي
هرڻيءَ کي سمجهائيندا، سڀاڻي وري اسان جي ميٽنگ
ٿيندي. انهيءَ ۾ هي ٻئي نمائندا پنهنجي رپورٽ پيش
ڪندا، انهيءَ راءِ جي روشنيءَ ۾ آخري فيصلو ڪيو
ويندو .... اوئان .... اوئان ....“
پکين پر ڦڙڪائي ۽ جانورن ڪن ڪڙڪائي

تاڙيون وڄايون ۽ سدر صاحب جي فيصلي جي تائيد ڪئي ۽ خوشي جو اظهار ڪيو.

ٻئي ڏينهن صبح جو مور ۽ ٻولڙو فيصلي موجب هنيلي هرڻيءَ جي رهائش گاهه تي ساڻس ڳالهيون ڪرڻ لاءِ روانا ٿي ويا.

هنيلي جهنگل جي هڪ گهاٽي جهنڊ ۾ رهندي هئي، سياري جي موسم هئي هوءَ پنهنجي گهر جي ٻاهران ڏورو ڀريڙو ڇڏڻ وٽن مان ڇٽي ايندڙ سج جي ڪرڻن تي آڙڪو جهٽي رهي هئي. مور ۽ ٻولڙو ويجهو آيا، هرڻي ڇرڪ ڀري ڏهي وڃي ڀرتي ويٺي.

ڇرڙ .... ڇرڙ .... مائي هرڻي اسان توڏي آيا آهيون اسان سان به ٿي ڳالهيون ڪر .... ڇرڙ .... ڇرڙ...."

ٻولڙي ڀري ڪان ئي ڪيس پنهنجي بزرگيءَ جو احساس ڏيارينڊي چيو:

"ٻئي .... ٻئي .... ڇو ڇو ڪهڙو ڪم اٿو؟

ٻئي .... ٻئي"

هنيلي هرڻيءَ پنهنجي روايتي هوڏ مان ورائيو:

ڇرڙ .... ڇرڙ .... اسان جهنگل جي جانورن ۽ پکين جي گڏيل برادريءَ جي طرفان آيا آهيون ته توکي سمجهايون ....

ٻئي .... ٻئي .... مان ڇري آهيان ڇا؟ هي آيا آهن وڏا سمجهائڻ وارا .... ٻئي .... ٻئي." هرڻيءَ ٻولڙي جي

ڳالهه اڄ به ڪٿيندي چيو.

مياؤ .... مياؤ .... ڀيڻ ڏاهي ٿيءُ .... اسان جو ٻنهي سڄاڻ، اسان توکي سڄي برادريءَ طرفان اهو چوڻ آيا آهيون ته اسان ٻائن سان ڀيڻ ٿي سڄي سان گڏجي گڏان، انهيءَ ۾ تنهنجو ئي ڀلو آهي، مياؤ .... مياؤ مور هرڻيءَ کي سمجهائيندي چيو.

ٻي .... ٻي .... نه ادا نه، مان اڪيلي چڱي آهيان توهان سنهنجو الڪو نه ڪيو .... ٻي .... ٻي هرڻي ساگئي ڏي هوند مان وراڻيو.

مور ۽ ٻولڙي جڏهن هرڻيءَ جي هٺ ۾ ٻائيءَ جي به لچڪ نه ڏٺي، تڏهن نااميد ٿي اٿي ڪڙا ڏيا ءِ ويندي ويندي هنيليءَ کي چيائون:

چرڙ .... چرڙ .... مياؤ .... مياؤ، چڱو مائي تنهنجي مرضي پر هڪ نه هڪ ڏينهن تون پڇتائينديءَ ضرور.... اهو تڪبر توکي ضرور ڪڏهن نه ڪڏهن ڪنڌ ڀر ڪيرائيندو .... چرڙ .... مياؤ.

ٻي .... ٻي .... ڏٺو ويندو .... وري به توهان کي تڪليف ڪانه ڏيندس، توهان جي وڏي وڏي مهرباني.

هرڻي چپ ڪري ٽينگ ڏيندي وڻن جي گهاٽي جهڳٽي ۾ گم ٿي وئي.

اڄ اهم فيصلو ٿيڻ وارو هو، شام جو ٻربت جيڏي وڏي پپر جي وڻ هيٺان ايترا ته پکي ۽ جانور

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اچي ڪَڏ ٿيا جو وڏو ۽ وسيع ميدان به تنگ نظر اچڻ لڳو.

گڏجاڻي جي صدر ماسي گدڙ سڀ کان اڳ مور کي پنهنجو بيان ڏئي رپورٽ پيش ڪرڻ جو حڪم ڏنو.

مور پنهنجو بيان هن ريت شروع ڪيو.

”مياؤ .... مياؤ .... اسان پنچائت جي حڪم موجب ماڻي هٺيلي هرڻيءَ وٽ ويا سون، ڪيس ساري حقيقت سمجهائي ڪيس صلح ۽ سڪ سان گڏجي هڪ ٻئي گذارڻ جي فهمائش ڪئي سون .... پر مائي هٺيلي اسان کي ڀير ڪوڙڻ ئي نه ڏنو .... مياؤ .... مياؤ.“

ڍولڙي مور جي تائيد ڪندي بيان اڳتي وڌايو.

”چرڙ .... چرڙ .... هٺيلي پنهنجي هوڏ تي قائم آهي، هن اسان پنهي ميمبرن جي هڪ به نه ٻڌي ۽ بي مهتو ڪري ڪڍيو آهي انهيءَ ڪري سواءِ انهيءَ جي ٻيو ڪو رستو ڪونهي جو هٺيلي کان قطع تعلقات ڪريون .... چرڙ .... چرڙ“

مور ۽ ڍولڙي جا بيان ٻڌي سڄي محفل تي سڪتو ڇانئجي ويو. سڀئي هڪ ٻئي جا منهن تڪڻ لڳا. هاڻي سڀني جون نظرون محفل جي صدر ماسي گدڙ ڏي نهارڻ لڳيون. سڀئي سندس فيصلي جا منتظر هئا.

ماسو گدڙ اٿيو ۽ پنهنجي صدارتي تقرير شروع ڪيائين:

"اوٺان .... اوٺان .... اوٺان، منهنجا عزيز ساٿيو
هن هنيلي ۽ هوڏڻ ڇرٽيءَ اسان سموري برادر ڪا
منهن موڙي نه صرف اسان ڪان نفرت جو اظهار ڪيو
آهي، پر اسان جي موڪليل نمائندن کي بي مهت موٽائي
سموري برادريءَ جي بي عزتي ڪئي آهي، انهي
ڪري اسان پنهنجي برادريءَ جي طرفان هنيلي هرٽي
سان پنهنجا هڙئي واسطا ۽ تعلقات ختم ڪرڻ جو
اعلان ڪريون ٿا. اڄ کان پوءِ اسان مان ڪو به هن
سان ڪنهن به قسم جي واسطي سان لهه وچڙ ۾ ايندو
نه برادر جو ڏوهي ليکيو ويندو، اوٺان .... اوٺان"

سيارو گذريو، سانوڻ آيو، مهراڻ ۾ موج متي
ٻاٽي درياهه شاهه جي ٻاڪر مان نڪري ڪنڌيون لتاڙي
ڪڇي ۾ ڪاهي پيو، ڪڇي جو ٻيلو ۽ جنهگل ٻاٽي
جي لپيٽ ۾ اچي ويو. سنڌو پنهنجا جوش ۽ جوهر
ڏيکاري موٽيو، جنهگل ۾ هينئن هنڌن تي ٻاٽي رهجي
ويو، هنڌين ماڳين ساوا گاهه ڦٽا ۽ ڦولار ٿي ويا
ڪچو ٻهڪڻ لڳو.

هنيلي هرٽي، خود سر اڪيلي نه ڪو چوڻ وارو
نه آکڻ وارو، گور چري مست ٿي ٻئي. هڪ ڏينهن
گاهه کائي ڍئو ڪري وڏيون اوڳرايون ڏيندي ٻاٽي
پيئڻ جي ارادي سان ٽينگ ٽپا ڏيندي هڪ ٻاٽيءَ جي
ڍوري تي پهتي ٻاٽي لهي ويو هو. پريرو ڍوري
ٻاٽي سج جي ڪرڻن تي پکهريل چانديءَ وانگر جرڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رهيو هو. صاف ۽ جرڪندڙ پاڻي ڏسي هنيليءَ جي آج اچا تيز ٿيڻ لڳي.

اچا هرڻي پير پير ۾ ڪٽندي پاڻيءَ طرف وڌڻ لڳي، پر رستي تي ڍڳڻ هئي، جيئن اڳتي وڌندي وئي تيئن وئي ڍڳڻ ۾ ڦاسندي من جون سنهڙيون ۽ نازڪ ٽنگون ڍڳڻ جي لڳ ۾ اچي ويون. گهڻو ئي ويچاريءَ پاڻ ڇڏائڻ جي ڪوشش ڪئي پر وئي ويتر ڦاسندي. ٻي ڪا واهه نه ڏسي وئي ٻيڪون ۽ دانهون ڪيائين. هنيليءَ جي سڏن ۽ ڪوڪن تي جهنگ جا جانور ۽ پکي پرندا سڀ اچي گڏ ٿيا، پر ڪنهن جي به دل ۾ من هنيلي هرڻيءَ لاءِ ڪا ٻاجهه ۽ همدردي ڪانه هئي. هوءَ نماڻا نيڻ ڪٽي هرهڪ کي نظرن ئي نظرن ۾ منٿون ۽ نيزاريون ڪري ٻاجهه لاءِ ٻاڏائيندي رهي. پر ڪنهن کي به منٿس ڪو قياس نه پئي آيو.

مور ۽ ٻولڙي چيس "مياٺون .... مياٺون .... چرڙ.... چرڙ .... ماٺي هنيلي اهو ڏينهن ياد ڪر جنهن ڏينهن تو اسان کي ۽ مهتو موناڻي سڄي برادريءَ جي بي عزتي ڪئي هئي ۽ چيو هو" .... "مان اڪيلي ڀلي آهيان."

ٻولڙي ۽ مور جا الفاظ ٻڌي، شرم ۾ ٻڌي وئي ۽ ڪنڌ ڪٽي هيٺ ڪيائين، وٽس ڪوبه جواب ني ڪونه هو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هنيلي جي مجبوري ۽ شرمساري ڏسي، سڀني کي من جي حال تي رحم اچي ويو ۽ سڀني گڏجي سندس جان بچائڻ لاءِ مدد ڪرڻ جو فيصلو ڪيو.

ٻولڙو ڊوڙندو ويو ۽ نورل هاريءَ جي ٻار تان هڪ ڊگهي واڍ ڪٽي آيو. اتي ئي ٻار جي ڀرسان نورل هاريءَ جو گڏهه ٻڌي چريو ٻولڙي گڏهه کي چيو ”چرڙ .... چرڙ.... ادا گڏهه! تون گهريلو جانور آهين ۽ اسان جهنگلي جانور پر آهيون ته ساڳي برادري جا مهرباني ڪري اچ اسان جي مدد ڪر هلي وهه.“

گڏهه ورائيو ”هين .... هين .... ادا حڪم ڪر مان حاضر آهيان.“

ٻئي ڄڻا واڍ سميت ڊوڙندا ڍوري تي پهتا جتي حشام پکين ۽ جانورن جا اچي مڙيا هئا ۽ هنيلي وچاري ڪنڌڙو هيٺ ڪيون ڏهڻ ۾ ڦاٿي پئي هئي.

مور واڍ جو هڪ ڇيڙو چهنب ۾ ڪٽي اڏامي ۽ وڃي هنيليءَ جي مضبوط سنڱن ۾ ٻڌائين. واڍ جو ٻيو ڇيڙو گڏهه جي ڇاتيءَ ۾ ٻڌو ويو. گڏهه زور سان واڍ کي ڇڪڻ لڳو ٻيءَ ساعت ۾ هنيلي هرڻي واڍ مان گڏ ڇڪجي اچي سڪيءَ تي پهتي.

سڀني جانورن ۽ پکين جي چهري تي خوشيءَ جي لهر ڊوڙي آئي پکين پر ڪڙڪائي ۽ جانورن ڪن ڪڙڪائي تاڙيون وڄايون ۽ خوشيءَ مان وڏي نعرا هنيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هنيلي هرڻي نماڻا نيڻ کڻي خاموشي سان سنڌي جو ڏورو پئي مچيو ۽ سنڌس زبان مان اکر نه پئي نڪتو. هن جي سهڻين اکين ۾ ننڍڙا ننڍڙا لڙڪ چمڪي رهيا هئا.

اڄ اها هنيلي نه پر نماڻي هرڻي هئي، ۽ سنڌي محسوس ڪيو ته سنڌس هٿ پاڻيءَ جي ڏوري ۾ لڙهي ويو هو.

هاڻي سڀ ڪيس نماڻي هرڻي جي نالي سان ڪوٺيندا آهن، ۽ هوءَ پنهنجي برادريءَ سان گڏ پيار ۽ محبت سان گذاريندي آهي ۽ سڀ ڪيس ڏاڍو پيارو ڪهرندا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

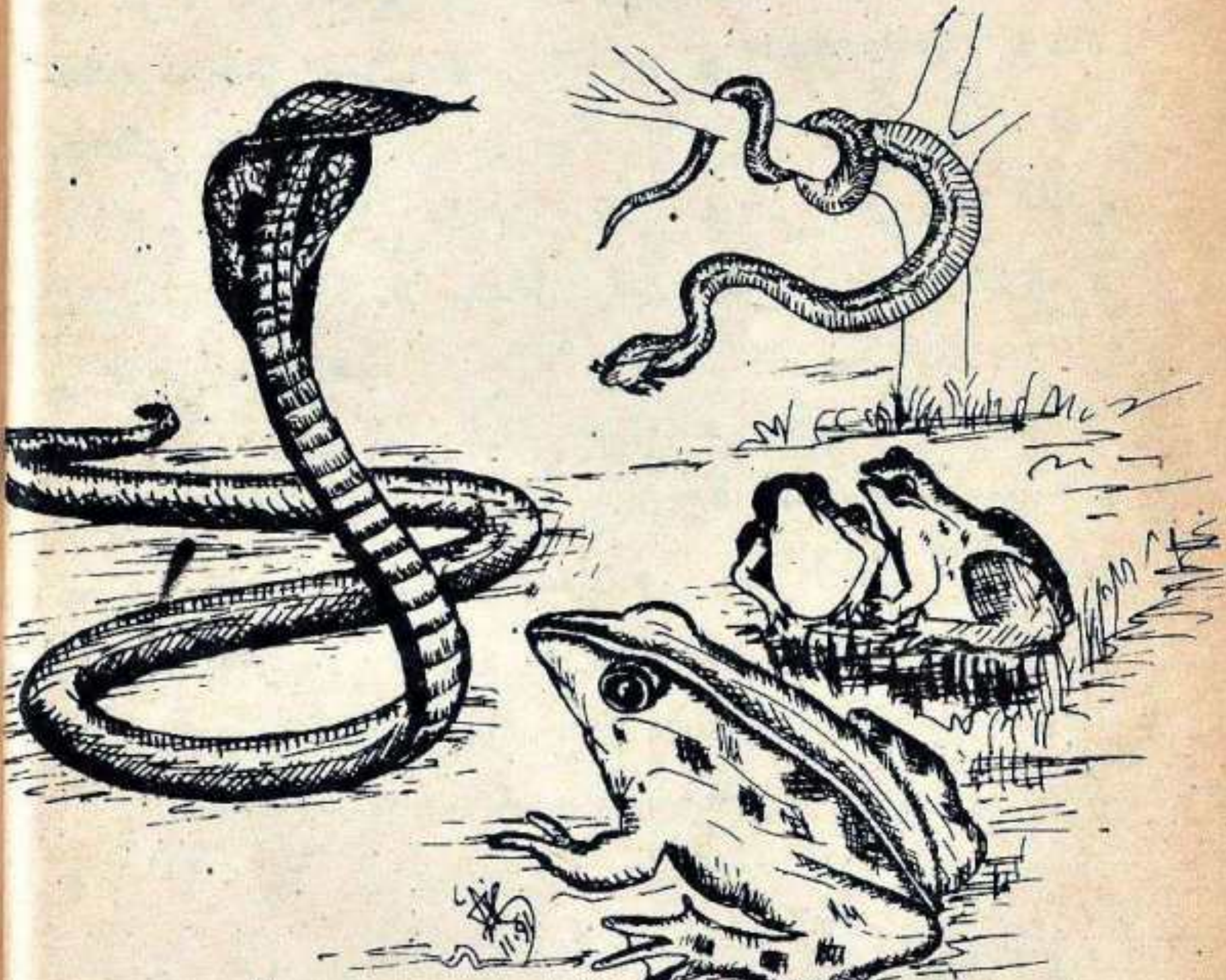

غدار ڏيڏر

هڪ ننڍڙي ڳوٺ جي ٻاهران هڪڙو ننڍڙو تلاءُ هوندو هو. ان تلاءَ ۾ ننڍا وڏا ڪيترائي ڏيڏر رهندا هئا. انهن ڏيڏرن ۾ هڪ وڏو ڪارو ڏيڏر به رهندو هو. هو هر وقت ننڍڙن ڏيڏرن تي رعب وجهڻ لاءِ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

انهن کي ڏاپيندو ۽ دڙڪا ڏيندو هو. هن جي انهيءَ
سخت طبيعت جي ڪري جڏهن ٻڪا ٻوڙها، وڏڙا ڏيڏر
هدايت ڪندا هئا ته هو چڙي پوندو هو ۽ پنهنجي
وڏڙن جي هدايت تي عمل ڪرڻ بجاءِ انهن جون
چٿرون ڪندو هو، وڏا ٽينگ ٽپا ڏيندو ۽ ٽان ٽان
ڪندو تلاءَ ۾ هليو ويندو هو.

هڪ ڏينهن انهيءَ ڪاري ڏيڏر جي دل ۾ خواهش
پيدا ٿي ته "جيڪر زمين جو سير ڪجي"، سارو
ڏينهن ۽ ساري رات تلاءَ جي سانگي ماحول ۾ بيزار
ٿي پيو آهيان، چونه سڪيءَ جو سير ڪري هوا
بدلائجي" هن پنهنجي منهن ٻٽڪيو.

اهو خيال ڪري ڪاري ڏيڏر هڪ وڏو
ٽينگ ڏنو ۽ تلاءَ ڪان ٻاهر ڪنڌيءَ تي اچي ڪريو
۽ پوءِ هڪ ٻئي ٽپيان وڏا ٽپا ڏيندو زمين جو سير
ڪرڻ لاءِ روانو ٿيو. هلندو هلندو هو ڪافي اڳتي
نڪري آيو. هاڻي هو پنڌ ڪري ٿڪجي پيو هو.
پوئتي نظر ڪري ڏٺائين، تلاءُ ڪافي پوئتي رهجي
ويو هو.

سوچيائين: "آرام ڪري ٿورو ٿڪ ڀڃجي....
تازو توانو ٿي پوءِ ٿو تلاءَ ڏي وڃان...."
اهو سوچي هو هڪ ٻوڙي جي ٻاڙ ۾ ڇانوري ۾
ٿي ويٺو ۽ اکيون ٻوٽي آرام ڪرڻ لڳو.
هن جي اڃا ٻس اک ئي لڳي ته هن هڪ وڏو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦوڪڻ جو آواز ٻڌو.... هو ڏاڍو گهٻرائجي ويو،
هن محسوس ڪيو ته ڄڻ ڪو وڏو طوفان آيو هجي.
اڃا هو اڪيون کولي ڏسي ته ڪارو ناڳ
ڦاڙهيون اکيون ڦوناريو ڪيس کائڻ لاءِ تيار بيٺو هو.
هن پنهنجو موت اکين سان ڏٺو، پر هو وڏو چالاڪ
هو. هن جلدي پنهنجي سر جي بچائڻ جي ترڪيب
سوچي ورتي، ۽ ٻانهون ٻڌي نماڻائيءَ سان نيزاري
ڪندي ناڳ سان مخاطب ٿيو.

”رحم .... سرڪار رحم .... مان ته توهان جو
پراڻو نيازمند ۽ نوڪر آهيان ۽ هميشه اوهان جي
آل ۽ اولاد جو دعاگو رهندو آهيان، خدمت گذار کي
نٿا سڃاڻو؟....“

ڪاري ناڳ کي، هن جي بي وقتي گفتگو ٻڌي
ڏاڍي ڪاوڙ لڳي ۽ چڙ ڀرينندي چيائينس:
”مان تنهنجي ڪابه بڪواس ٻڌڻ لاءِ تيار ڪونه
آهيان بس تون موت لاءِ تيار ٿي وڃ.“
”قبلا مان ته .... حاضر آهيان.... پر هڪ عرض....
ڪرڻ ٿو گهران، جيڪڏهن.... اجازت ڏيو ته عرض
ڪريان، .... پوءِ اوهان مرضيءَ جا مختار آهيو....“
هن ڏڪندي ڏڪندي عرض ڪيو:
ناڳ پنهنجي زبان ٻاهر ڪڍندي ۽ ڦاڙهيون اکيون
ڦيرائيندي چيو:
”جلد ٻڌاءِ ڇا چوڻ چاهين....؟“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏيڏر چيو: ”سرڪار مان هڪڙو ڏيڏرڙو تو هان جي قوت لاءِ ڪهڙي مدد ڪندس.... مان اوهان کي پنهنجي تلاءَ تي وٺي ٿو هلان، اتي اڪيچار ڏيڏر آهن.... اوهان مون مسڪين جي مهماني قبول ڪريو.... ۽ سڀني سان هلي قسمين قسمين، مٺيا ڏيڏر کائي، پنهنجي زندگيءَ جا ڪجهه ڏينهن مزي سان گذاري مون کي دعا ڪريو....“

ڪاري نانگ ٿورو سوچيو، هن جي ڳالهه سمجهه ۾ آيس، مرڪي پيو ۽ پنهنجي ڦڻ سسائي ڏيڏر جي مٿي پنهنجي پڇ سان ڦيري کيس شاباس ڏيندي چيائين: ”تون ته ڪو دانشور ڏيڏر آهين، اڄ کان پوءِ تون مان پڪ مٽ يار آهيون.“

ڪارو ڏيڏر پنهنجي سياڻپ تي ڏاڍو خوش ٿيو، دل ئي دل ۾ مرڪڻ لڳو ۽ ٽينگڙا ڏيندو اڳيان ۾ هلڻ لڳو ۽ نانگ ان جي پٺيان پيٺو ٿاهيندو هلڻ لڳو ۽ ٻئي تلاءَ طرف روانا ٿيا.

ٿوري دير کان پوءِ ٻئي جڏهن تلاءَ جي ويجهو اچي پهتا، ڏيڏر اشارو ڪري نانگ کي ٻري کان تلاءَ ڏيکاريو. نانگ پري کان تلاءُ ڏٺو ۽ ننڍڙن وڏن ڏيڏرن جي ٽان.... ٽان.... جا آواز به فضا ۾ گونجندي ٻڌا کيس تسلي ٿي وئي. نانگ وري به پنهنجي وفادار غلام جي ٻٽ ڦيري.... ڏيڏر پوءِ ڪانئس موڪلايو. نانگ هڪ وڏي ۽ گهاٽي وڻ تي وڃي آرامي ٿيو

ڏيڏر ٽينگرا ڏيندو تلاءَ ۾ آيو ۽ تلاءَ جي ٿڌي پاڻيءَ ۾ تري پنهنجو ٿڪ لاهڻ لڳو. ڪارو ڏيڏر اڄ ڏاڍو خوش هو ڇو ته کيس پنهنجي چالاڪي ۽ سياڻپ تي ڏاڍي خوشي هئي. ترندي ترندي هو گيت به جهونگاري رهيو هو. تلاءَ جا سڀ ساٿي ڪاري ڏيڏر جي غيرمعمولي خوشي ڏسي ڪانئس پڇڻ لڳا.

”چو ڀلا تون اڄ ڏاڍو خوش ٿو نظر اچين، خير ته آهي؟“

ڪاري ڏيڏر ٽهڪڙا ڏيندي ورائيو:

”مان اڄ سڪيءَ جو سير ڪري آيو آهيان، تنهن ڪري ڏاڍو خوش آهيان.“

ڪارو نانگ هاڻي هميشه جي لاءِ تلاءَ جي پرسان هڪ گهاٽي وڻ ۾ رهڻ لڳو. هو رات جي اونداهيءَ ۾ وڻ تان لهي ايندو هو ۽ تلاءَ جي ڪناري ڪنهن گهاٽي ٻوڙي ۾ لڪي سڀ ساري ويهي رهندو هو ۽ هڪ ٻه ڏيڏر يا ڏيڏريون ڳڙڪائي پنهنجو پيٽ ڀري، اوڳرايون ڏيندو، زبان مرڪائيندو وري پنهنجي وڻ تي وڃي آرامي ٿيندو هو. ڏينهن جو سارو ڏينهن نانگ پنهنجي آستاني تي مزي سان ننڊ ڪندي گذاريندو هو. سندس چاڙتو غدار ڏيڏر پنهنجي ساٿين کان اک بچائي، چوريءَ چوريءَ نانگ سان ملي کيس تلاءَ ۾ رهندڙ ڏيڏرن جون خبرون ۽ تاثرات وڃي ٻڌائي ايندو هو.

هاڻي روز بروز، هوريان هوريان ڏيڏر گهٽڻ لڳا ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾ تلاءُ خالي ٿيڻ لڳو. ويچارن ڏيڏرن پنهنجي گھٽجندڙ
تعداد تي گھڻو ئي منهن مٿو پٽيو پر، ڪجهه ڪين
وريو. ڏيڏر ڪڙڪندا رهيا، نانگ جو پيٽ ڀربو رهيو، ۽
غدار ڏيڏر پنهنجي قوم مارائي، شاباس تي مٿو ڪوڙائي
پنهنجي قوم مارائي ڪلندو ۽ ٽڪيون هڻندو رهيو.

آخر هڪڙو ڏينهن اهڙو به آيو جو سارو تلاءُ
ڏيڏرن کان خالي ٿي ويو ۽ بس باقي هڪڙو غدار
ڏيڏر وڃي بچيو. رات جو معمول مطابق نانگ وڻ
تان لٿو ۽ سڌو تلاءَ جي ڪناري تي آيو. خوشامدي
ڏيڏر جو پنهنجي آقا کي ايندو ڏٺو ته ڊوڙي وڃي
معمول مطابق ان جو استقبال ڪندي نوڙي سلام ڪيائين.

نانگ چيو "ڏيڏر خان ڪر خبر ڪهڙو احوال
آهي.......؟"

"سرڪار اوهان جون دعائون آهن، اوهان جي راڄ
۾ اسان جو سٺو وقت ٿو گذري" ڏيڏر خوشامد
ڪندي ورائيو.

"سارو ڏينهن بک ڪاٽي اٿم آهي ڪو شڪار؟"
نانگ پنهنجو مطلب بيان ڪندي چيو.

"پر سائين ساري تلاءَ جا سڀ ڏيڏر ته اوهان جو...
ڪاڄ ٿي ويا" ڏيڏر خوف زده ٿيندي ورائيو.

"پر هاڻي بک جي باهه ته وسائڻي آهي.... پيٽ ته
ڀرڻو آهي.... تون ئي تيار ٿيءُ.... اڄ تنهنجو گوشت
کائڻ تي دل ٿي چوي.... ڏاڍو لذيذ ۽ مزيدار هوندو"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نانگ زبان مرڪائيندي چيو.

”هر سائين! مان ته اوهان جو وفادار غلام آهيان.“ ڏيڏر ليلائيندي چيو.

”پوءِ ڇا ٿي پيو....؟“ نانگ بيقرار ٿيندي چيو.

”سائين! پنهنجي فرمانبردار غلام تي رحم ڪريو... رحم ڪريو سرڪار....!“ ڏيڏر نيزاري ڪندي چيو.

”تون پنهنجي قوم جو ويري آهين.... قوم جو دشمن ڪنهن مان به سچو ناهي ٿيندو تو ڪي انِ جي سزا ضرور ملندي“

ائين چئي نانگ پنهنجو وڏو وات ڦاڙي ڏيڏر کي چڪ وڌو.

ٽان.... ٽان.... ڏيڏر جو آواز فضا ۾ ڦهلجي هميشه لاءِ خاموش ٿي ويو. غدار ڏيڏر کي هضم ڪري نانگ ڳاڙهيون اکيون مچڪائيندو ۽ زبان ٻرڪائيندو تلاءَ واري جوءِ ڇڏي وري ڪنهن ٻئي قوم جي غدار جي تلاش ۾ راهي ٿيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

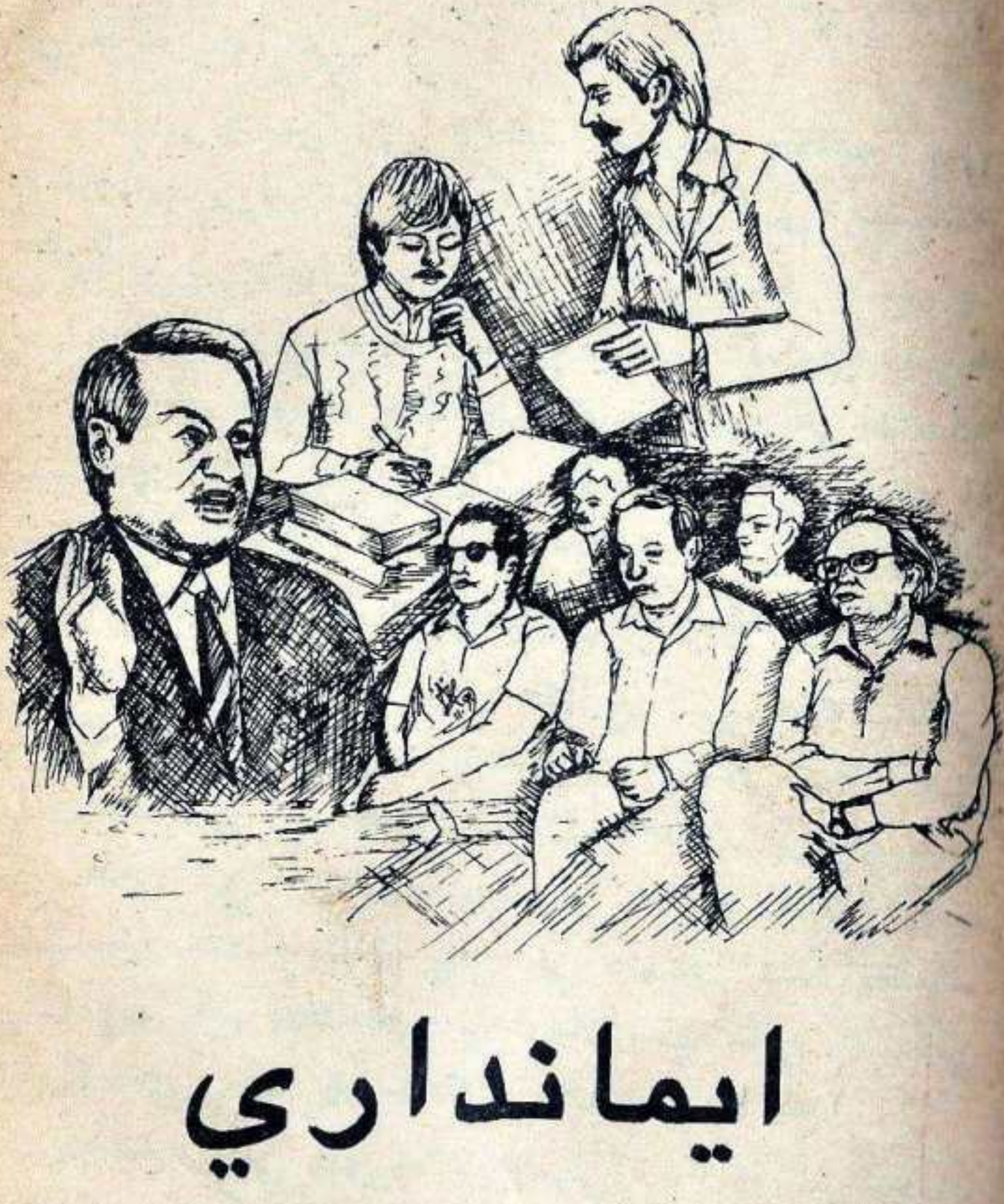

ايمانداري

جڏهن کان ڊاڪٽر جمال صاحب اسان جي ڪاليج جو پرنسپال ٿي آيو آهي تڏهن کان اسان جي ڪاليج جو مقدر ئي بدلجي ويو آهي. ڊاڪٽر صاحب هڪ محنتي ۽ ايماندار پرنسپال آهي، اڄڻ سان هن پنهنجو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سمورو توجهه ڪاليج جي بگڙيل حالت کي سڌارڻ جي طرف ڏنو آهي.

پهرين ڏينهن ئي ڊاڪٽر صاحب ڪاليج جي آڊيٽوريم ۾ استادن ۽ شاگردن جي گڏيل ميٽنگ ڪوٺائي ۽ سڀني کي مخاطب ٿيندي چيو:

منهنجا عزيز استادو ۽ شاگردو!، گذارش هيءَ ڪرڻي اٿم ته ڪاليج اسان جو گهر آهي ۽ اسان سڀ هڪ گهر جا ڀاتي، اسان جو فرض آهي ته اسان پنهنجي گهر جي حفاظت ڪريون، ۽ ان کي سنوارڻ ۽ سينگارڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪريون — مان هن ڪاليج کي هڪ مثالي ڪاليج بنائڻ جو سندر سپنو پنهنجي ذهن جي اسڪرين تي سجائي کڻي آيو آهيان. پر اهو سپنو تڏهن ئي ساڀيان جو روپ ماڻيندو جڏهن اوهان سڀئي منهنجا ٻانهن ٻيلي ٿي منهنجي مدد ڪندا. مون کي پڪ آهي ته اوهان سڀ ساٿي مون کي پنهنجي ساٿ ۽ سهڪار سان نوازيندا —

پرنسپال جي انهيءَ تقرير سڀني تي ڏاڍو اثر ڪيو. استادن ۽ شاگردن جي ڪجهه نمائندن به ڳالهايو ۽ پرنسپال صاحب کي پنهنجي مڪمل ساٿ جو يقين ڏياريو.

انهيءَ ڏينهن کان پوءِ اسان جي ڪاليج ۾ روز بروز نت نيون تبديليون ظاهر ٿيڻ لڳيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پئي ڏينھن تي پرنسپال ھڪ ليٽر ڪيڏي نوٽيس بورڊ تي لڳايو جنھن ۾ سموري عملي ۽ شاگردن کي صفائي جو ھفتو ملھائڻ لاءِ چيو ويو ھو. انھيءَ ليٽر جي نتيجي ۾ ھر روز پوڻان ٻه پيرڊ شاگرد ۽ استاد گڏجي، ڪاليج جي ڀتين تي لکيل مختلف سياسي نعرا ۽ پوسٽر ڊاھڻ ۾ مشغول ٿي ويندا ھئاسين، اھڙيءَ طرح ھفتي کن ۾ اسان جي ڪاليج جي ديوارون چمڪڻ لڳيون ۽ ھڪ صاف سٿرو ماحول مزو ڏيڻ لڳو پڙھائي جو سرشتو به بدلجي ويو. پرنسپال صاحب جي خاص توجھه جي ڪري باقاعدگيءَ سان ڪلاس ھلڻ لڳا ۽ ٿوري ئي وقت ۾ ڪلاسن جي حاضري به تمام سٺي ٿي ويئي.

انھيءَ تبديليءَ ڪجھه سست استادن کي ۽ شاگردن کي وقتي طور مونجھاري ۾ وڌو، پر پوءِ ھو حالتن کي سمجھي ويا ۽ جلد ئي پنھنجي ڪم ۾ مصروف ٿي ويا. ڊاڪٽر صاحب جي انتظامي صلاحيتن سبب ڪاليج ۾ ٻاھرين ماڻھن جي مداخلت به ختم ٿي ويئي، ۽ ڪاليج جي ساک اھڙي بحال ٿي ويئي جو ھوريان ھوريان اسان جو ڪاليج ضلعي جي سٺن ڪاليجن ۾ شمار ٿيڻ لڳو.

امتحان جو زمانو اچي ويو. ڊاڪٽر صاحب ڪاپيءَ جھڙي موذي مرض جي خلاف ڪات ڪھاڙا کڻي ميدان ۾ اچي ويو. پاڻ پنھنجي سر ھلندڙ امتحان جي

دوران ٻلاڪن ۾ رائونڊ ڪندو رهندو هو.

پرنسپال صاحب جي سخت پاليسيءَ سبب ڪاپيءَ تي ڪافي ڪنٽرول ٿيو، جن سست شاگردن ڪاپيءَ جي آسري تي محنت ڪونه ڪئي هئي، اهي ڏاڍا پريشان ٿيا، پر محنتي شاگردن کي خوشي ٿي، ۽ کين يقين ٿيڻ لڳو ته کين سندن محنت جو ڦل ضرور نصيب ٿيندو.

پرنسپال صاحب جو پٽ نجيب به انٽر سائنس جو شاگرد هو. اهو به امتحان ۾ ويٺو پر پاليسيءَ سبب ان سان به ڪنهن قسم جي رعايت ڪانه ٿي. ڊاڪٽر صاحب جي انصاف سبب سڀني کي ڏندين آڱريون اچي ويون، جو سندس سخت پاليسيءَ کان سندس پٽ به بچي ڪونه سگهيو.

امتحانن جو نتيجو ظاهر ٿيو، اخبارن ۾ جڏهن پرنسپال صاحب جي پٽ نجيب جي فرسٽ پوزيشن ۾ پاس ٿيڻ جي خبر تصويرن سان اخبار ۾ شايع ٿي تڏهن سڀني کي حيرت وچان پريشاني ٿي.

ٻئي ڏينهن ڊاڪٽر جمال پرنسپال صاحب پنهنجي بنگلي تي هڪ عاليشان ڊنر جو بندوبست ڪيو، هن مانيءَ ۾ ڪاليج جا سائنس جا سبجيڪٽ پڙهائيندڙ سڀ استاد شريڪ ٿيا.

پرنسپال صاحب، ماني کان اڳ سڀني استادن کي

مخاطب ٿيندي چيو ”دوستو مان اوهان جو نهايت ٿورائتو آهيان جو اوهان فرض شناسيءَ مان ڪم ڪري منهنجو مان مٿاهون ڪيو آهي. جيڪڏهن اوهان منهنجي تعاون سان نہ نوازيو ها تہ نجيب ڪي نمايان ڪاميابي نصيب نہ ٿئي ها.

سڀني استادن نماڻائي سان گردن جهڪائي ڪٺجي چيو. ”اوهان جنهن ايمانداريءَ سان قوم جي خدمت ڪريو ٿا، انهيءَ جي اڳيان اسان جي هن ننڍڙي خدمت جي ڪهڙي حيثيت آهي، محنت تہ نجيب جي هئي، اسان تہ سندس پيپر مٿائي، گهر ڪيل سندس ني پيپر رکيا، قبلا! اها ڪهڙي وڏي ڳالهہ آهي.“

پرنسپال موٽ ۾ سرڪندي چيو ”مان تہ قوم جي ٻچڙن جو خادم آهيان ۽ انشاءَالله سموري حياتي ايمانداريءَ سان قوم جي خدمت ڪندو رهندس“

انهيءَ وقت پرنسپال صاحب جي پيشانيءَ مان ايمانداريءَ جو نور چمڪي رهيو هو.

---

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪارو چنڊ

شام چنڊ ٻيهندو، سڀاڻي عيد ٿيندي، هر ڪو خوشيءَ ۾ ٻهڪي ٿو، سڀڪو پنهنجي وت ۽ وس آهر پنهنجي ٻارڙن جي خوشيءَ لاءِ عيد جي خريداريءَ ۾ مشغول آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوڍو رلندو پنڪندو بازار ۾ اچي نڪتو. بازار ۾ خريدارن جي ڏاڍي رش هئي، ننڍڙا ٻار پنهنجي عزيزن سان گڏ خوش خوش خريداري ڪري رهيا هئا.

سوڍي پنهنجي ڪپڙن ڏي نهاريو جيڪي ميرا ۽ هنڌ هنڌ کان ڦاٽل هئا. ڦاٽل چولي مان هن پنهنجو ڪارو ڪلوٽو بدن ڏٺو. هن وري پنهنجي اگهاڙن پيرن ڏي نظر ڪئي، ۽ سامهون دڪان تي شوڪيس ۾ رکيل رنگ برنگي بوٽ ڏسي سندس دل ڌرڪڻ لڳي هو سڄي شوڪيس جي پرسان ويو. هڪ بوٽ ڏي پنهنجي ننڍڙي آڱر ڪئي دوڪان واري کان پڇڻ لڳو. ”ڪاڪا هي بوٽ گهڻي؟“ دڪان واري ڪرڙيون اکيون ڪري ڇڙٻ ڏيندي چيس: هل ڇورا ......“

سوڍو مايوس ٿي اڳتي وڌي ويو ۽ سندس ننڍڙي دل جي ڌڙڪن تيز ٿي ويئي، هو ٿورو اڳتي هليو ته پريان پنهنجي پاڙيسري ڇوڪري اسلم کي ڏٺائين، جيڪو پنهنجي پيءُ سان گڏ اچي رهيو هو. ۽ سندس هٿن ۾ عيد لاءِ خريد ڪيل سامان سان ستيل پلاسٽڪ جون گوٿريون هيون، ڪپڙا .... ڪاڙهو بوٽ.. انگريزي ٽوپلو، سوڍي جي اکين ۾ حسرت جا موتي ڳوڙهن جي صورت ۾ تري آيا.

هي خياليءَ ۾ سوڍي جهٽ پنهنجي کيسي ۾ هليو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويو. جڏهن هٽ کليائين ته سندس هٽ ۾ هڪ مٽيءَ جو گڏيلو ۽ ٻي ڪوني ٻاٺهلي هئي. اها ڪوني ٻاٺهلي هن ڪجهه ڏينهن اڳ رستي، تان لڌي هئي. ٻاٺهلي ڏسي سندس دل ٻال وانگر ٽپا ڏيڻ لڳي هئي ۽ ٻاڻ کي خوشيءَ جي پينگهه ۾ لڏندو محسوس ڪيو هئائين هن سارو ڏينهن مهٽي مهٽي ڪاري ٻاٺليءَ کي اڇو ڪيو هو، ۽ شام جو جڏهن اها ٻاٺلي ڪوڙل ڇولن واري کي ڏني هئائين ۽ نماڻو منهن ڪري، نينڍڙو هٽ ڊ گهيڙي ڪانئس ڇولا گهريا هئا. تڏهن ڪوڙل ڇولن واري ڪوڙو منهن ڪري ڇڙٻ ڪيندي، ٻاٺولي اڇلائي ڏني هئس، پر وري ٻه هن اها ڪوني ٻاڏولي پنهنجي ملڪيت ۽ ميراث سمجهي ساهه سان سانڍي رکي ته من ڪنهن ڪم اچي. پر اڄ ڏينهن تائين اها ٻاٺولي ڪونه هلي هئي.

سوڍي گڏيلي ۽ ٻاٺليءَ کي غور سان ڏٺو ۽ وري کيسي ۾ رکي، الائي ڇا سوچي وٺي ڊوڙ پاتائين ۽ ڊوڙندو ڊوڙندو اچي گهر پهتو.

سوڍي جي ماءُ سوني پنهنجي پراڻي ڪوٺڙيءَ جي اڳيان منهن جي هيٺان ويٺي پراڻن لٽن کي ڌوئيو ۽ ڇتيون هنيون.

ماءُ کي ڏسي سوڍي جي اکين جا بند ٽٽي پيا ۽ سندس ڇنجهڙيون اکيون ساوڻ جي مينهن وانگر وسڻ لڳيون، ۽ سڏڪا ڀريندي ماءُ کي چيائين:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"امڙ! عيد جا ڪپڙا .... بوٽ .... اسان! ٽوپي، امان! امان! اسلم ته ڪوڙ سارا سامان خريد ڪيا آهن"

ماءُ پنهنجي هٿڪڙي ۽ پياري پٽ جا آنگل ڀڃڻ، حسرت ۽ مايوسيءَ جي ٻرپٽ ۾ ڦٿڪڻ لڳي. سندس آنڊا منهن اچڻ لڳا، وٽس ڪوبه جواب ڪونه هو جيڪو پٽ کي پرچائڻ ۽ ٻريائڻ لاءِ ڏئي. هن پٽ کي ڇڪي ڇاتيءَ سان لاتو، سندس اکين مان لڙڪ لارون ڪري، وهڻ لڳا. مجبور مامتا سڏڪا روڪيندي

صرف ايترو چيو: "ڪوڙ پٽ!.... ڪوڙ."

ايتري ۾ سوڍي جي ڀيڻ سدوري به اچي سهڙي، ماءُ کي سڏڪندو ڏسي هن کي به پنهنجون عيد جون شيون ياد پيون ۽ ويچارو منهن ڪري ماءُ کي ليلائي چوڻ لڳي:

"امڙ! مون کي به پوتي وٺي ڏي.... چوڙيون وٺي ڏي.... او منڙي امڙ! سرخي وٺي ڏي...."

ماءُ جو ساهه منجهڻ لڳو، ڪيس سمجهه ۾ نه پئي آيو ته هوءَ پنهنجي ابهم ٻارڙن کي ڪهڙو دلاسو ڏي.... ۽ پنهنجي مجبوري ڪيئن سمجهائي.

ڏکوئل ماءُ کي هڪ ڳالهه ياد اچي ويئي ۽ سندس سوچ ۾ هڪ اميد جو ڪرڻو اڀري آيو. هوءَ سرهي ٿي ۽ پنهنجي يتيم ٻچڙن کي ڀاڪر ۾ ڀريندي چيو.

"ماٺ ڪريو نه روئو، سيٺ رحيم جن ڏي ته ا

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

هلون، حاجي صاحب جن فطرانو ورهائيندا آهن، اتان ضرور ڪجهہ نہ ڪجهہ ملي ويندو.“

سوني اٿي ڪڙي ٿي، مٿي رکيل ڦانٽل ۽ پراڻي رئي کي ٺيڪ ڪيائين ۽ ٻارڙن سان گڏ سيٺ صاحب جي گهر رواني ٿي. گهر ٻري ڪونہ هو، ۽ هو اتي جلدي پهچي ويا.

سيٺياڻي نون نوٽن جون ٿيلهيون ۽ چلڪندڙ سڪن جو ڍير اڳيان رکيو فطرانو ورهائي رهي هئي.

سونيءَ هٻڪندي چيو ”حاجياڻي.... ٻن يتيم ٻارڙن سان آئي آهيان.... پنهنجي ٻچن جو صدقو.... سنهنجي ٻچڙن کي بہ عيد ڪراءِ.“

سيٺياڻيءَ جي نرڙ ۾ نفرت جا گهنج پئجي ويا ۽ ڪاوڙ مان چيائين:

”اڃا ٿيون ڪونہ هُيئين ڇا...؟

سونيءَ جون لونڊڙيون وڃڻ لڳيون، هن پاڻ کي شرم جي پگهر ۾ پسندي محسوس ڪيو.

سيٺياڻي نوٽن جي ٿهيءَ مان ست ڏٺي ٻہ ڪڙڪنا رپئي رپئي جا نوٽ ڪڍي سونيءَ جي هٿ تي رکيا ۽ ريزگاريءَ جي ڍير مان ٻہ آڌيون ڪڍي هڪ هڪ ڪري معصوم سوڍي ۽ سدوريءَ جي ترين تي رکيون.

سونيءَ جي ذهن ۾ بوٽ.... ڪپڙا.... چوڙيون.... ڦرڻ لڳا ۽ سندس مٿو چڪرائڻ لڳو. هن دل ٻڌي هٻڪندي.... هٻڪندي وري سيٺياڻيءَ کي چيو:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"..... حاجياڻي.... عيد تہ.... ڪانہ ٿيندي...."

سيٺاڻيءَ جو پارو چڙهي ويو. منهن سڄي ويس ۽ ڪاوڙ مان گجندي چيائين:

سوني ڏنو ڪنو نہ ڪر.... مون ڪو عيد ڪرائڻ جو ٺيڪو تہ نہ کنيو آهي. چڳائي برباد گناهہ نازل."

سيٺياڻيءَ جا لفظ سونيءَ کي هٿوڙو بڻجي مغز ۾ لڳا. هن پاڻ کي زمين ۾ لهندي محسوس ڪيو، ۽ ۽ ڳورن پيرن کي گهليندي واپس موٽي، مايوس مامتا جا مجبور ٻارڙا، هڪ ٻئي ڏي ڏسندا مرجهايل مرڪ مرڪندا ماءُ جي پٺيان هلڻ لڳا.

رات جو چنڊ ٻيٺو، سونيءَ ڏٺو تہ اهو مسجد جي ڏگهي مناري جي مٿان آسمان ۾ چمڪي رهيو هو، پر سونيءَ، سوڍي ۽ سدوريءَ وارن مايوس اکيون کڻي مٿي نهاريو تہ چنڊ ڪارو هو.

---

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻاڙهو پيٽ

ٿر تان لٿي ڪين اڄ ٽيون ڏينهن ٿيو آهي. ٿريان جو هي ننڍڙو ڪٽنب ٿر جي ڏڪر ڪان ڏڙجي، هڪ جي راڪاس ڪان جان بچائڻ جو ارادو ڪري، پنهنجي ڏهري ڳڏهڙي تي پنهنجو لڏو پلاڻي آچر ٻهلار جي ڳوٺ ڪان آباد سنڌ جي طرف روانو ٿيو.

هونئن ته راوت جي دل نه پئي چيو ته ڪو اباڻا ڪکڙا ڇڏي ٻيءِ گهر ۾ دربدر ٿي ٻنا ڪنهن اهل آسري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي نڪري، ٻر جڏهن آچر ڏينهن ٻلار جـو سمورو ڳوٺ هڪ هڪ ٻه ٻه ٿي گهر ڪري لڏي ويـو تڏهن روپان ۽ راوت ڪي ٻه الڪي اڪيلي ورايو. سنڌن ڪنڌي ۾ جيڪي ٻاجهر جا داڻا هئا سي به ٻڪ ٻڪ ٿي پورا ٿي ويا.

رملي ۽ رڪپال صبح جـو بڪاري پيٽ پٽن تـي، نڪري ويندا هئا ۽ سڪل ڪرڙن ۽ چارن ماڻ ڪي سوٽيل ڏيلها ۽ پيرون تلاش ڪري پنهنجي خالي پيٽ کي اڌپورو آٿت ڏيڻ جي ڪوشش ڪندا هئا. اڄ هو ٻئي ڪچڙي منجهند تائين ڪافي ٻري تائون رليا، پر ڪين هڪ اڌ ڏيلهونءَ ڪان سواءِ ڪجهه به نه مليو. ٻئي معصوم ٻارڙا نراس ۽ نااميد ٿـي بکارا ڏي بکارا پنهنجيءَ جهوپڙيءَ ڏي موٽي آيا.

ماڻن ڇيچ ۾ ٻاجهريءَ جو آخري ٻڪ ڪيئي رب رڌڻ جون تياريون ڪري رهي هئي. ٻارڙا سنڌس ڀر ۾ اچي نماڻو منهن ڪري ويهي رهيا. روپان ٻاجهري صاف ڪري راوت جـو انتظار ڪرڻ لڳي، جيڪو ٻاليءَ جي ڪلي ڪٽي ڀر واري ڪنهن ڳوٺ مان ٻاٽي آڻڻ لاءِ ويل هو. ٻلا ٻاٽيءَ کان سواءِ رب رڌجـي به ڪيئن! ٻارڙا سوالي نگاهن سان ماءُ جو منهن تڪڻ لڳا، پر روپان وٽ ڪو جواب هجي ته ٻچن کي ڏي، اهڙي ۾ ڪڙهه تـي ڪڙڪو ٿيو ۽ سڀئي نماڻا نيڻ کٽي گليءَ طرف تڪڻ لڳا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

راوت پاڻيءَ جي ڪلي آڻي روپان ۽ ٻارڙن اڳيان لاهي رکي.

”سارو تر جاچيم پر ڪٿي به پاڻي ڪونه مليو، سڀ ڳوٺ خالي ٿي ويا آهن. مجبور ٿي ڪارڻ ڍوري مان ڪلي ڀري آيو آهيان.“

راوت ڪلي رکندي چيو.

روپان ڪنهن جواب ڏيڻ کان سواءِ ڪليءَ جي منهن کي ويڙهيل رسي کولي، بدبوءِ جو هڪ جهونڪو ڪليءَ مان نڪري سندس نڪ ۾ وڃي لڳو ۽ روپان نڪ گهنجائي منهن ٻئي پاسي ڪري ڇڏيو. هن اٿي ڪلي ۾ پيل ڪينگر ۾ اوتي، چؤطرف هلڪي بدبوءِ ڦهلجي وئي ۽ رسليءَ ۽ رڪپال جي خشڪ چپڙن تي هلڪي اداس مرڪ تري آئي، ڄڻ سندن ٻاهي هنن لاءِ مولوي معاذ جي ٿاڌل شربت جا شيشا آندا هجن.

روپان ديڳڙيءَ جي مٿان پنهنجي پوتيءَ جو پلاند رکي، ڪينگر مان پاڻيءَ جي ڪپي ڀري پوتيءَ مٿان ٻرني، پاڻي ڇاڻي، ديڳڙي ڪٺي ٻاهر ٿي رکي. ٿوري دير ۾ پاڻي نچڪڻ لڳو، نچڪندڙ پاڻيءَ ۾ روپان ٻاجهريءَ جو ٻڪ وجهي ديڳڙي تي ڍڪڻ رکي چلهه تان اٿي ويٺي ۽ ٻارڙا ٻاجهريءَ جي رب تيار ٿيڻ جي اوسيئڙي ۾ اتي ئي ٿي ئي ٻلتي ماري ويهي رهيا.

روپان انهي جهوپڙيءَ کي ڏنل ڪنڊيءَ مان

سڪن ڍين جي مٽ ڇني، پرپرو بيٺل گڏهه جي اڳيان اڇلي، بڪايل گڏهه خالي پيٽ کي آٿت ڏيڻ لاءِ سڪل ڊپ چٻاڙي، هانءَ جهل ڪرڻ لڳو.

روپان اندر آئي راوت ٿڌي ٿي اوندهه ۾ ابا گوڏا کيو انهن جي مٿان ورايل هٿن تي ڪاڏي رکيو ڪنهن گهري سوچ ۾ گم هو. هوءَ مڙس جي پر ۾ اچي ويٺي.

”هاڻي اسان ڪيي به لڏي هلڻ گهرجي، بڪ تي ڪيترو پلا اباڻا ڪک وٺندا .... بک جي پيٽڻ وچي ڀ ٻچڙن جو ساهه پيئندي .... ٻاڻ تي نه سهي، ٻچن تي قياس ڪر .... توکي اڇا اباڻن ڪکن جي لڳي آ ......“

روپان سب ڪجهه بيزاري مان چوندي وئي.

”هانو! روپان مان ٻاڻ انهيءَ سوچ ۾ آهيان .... سڀاڻي صبح جو سوير، ٻاڪ ڦٽيءَ مهل اسان جو لڏو روانو ٿيندو.... وري جي هوندي قسمت ته پنهنجا ٻڪڙا ڏسبا، نه ته يا نصيب....“

راوت ٿڌو شوڪارو ڀريندي چيو.

ٻئي ڏينهن صبح جو آچر ڀلار جي ويران ڳوٺ مان هڪ ننڍڙو قافلو ڍنڍرڪي ۾ روانو ٿيو. روپان، راوت، ٻه ٻارڙا ۽ گڏهه تي ميرڻ شاهه جي مڏي، ٻه ڏندڻ ۽ ٽئين ٿڏي.

هي ننڍڙو قافلو منزلون هٿندو اچي ميرپور خاص پهتو. ڪين نه ڪو اوڍر ۽ اجهي لاءِ تنبو هو، ۽ نه

وري ڪا ٻڪن جي سٽايل ويچاري راوت ۾ سگهه هئي جو وهي ڪاٺيون ڪڙا هٽي هٽ ڪري ڪو اڳهو اڏي. انهن مڙني سببن جي ڪري راوت ڪنهن وڏي ڇانوري واري وڻ يا اوچي ديوار جي تلاش ۾ هو جتي سج جي ساڙيندڙ اس کان سندس ٻچن کي ڪي پل پناهه ملي سگهي.

هڪ وڏي بنگلي جي پٺ ۾ راوت اچي پنهنجو لڏو لاٿو. روپان آهستي آهستي ڪري پنهنجو سامان لاهڻ لڳي، ٿوري دير ۾ ٻن ماڻهن سان گڏ رعبدار ڇهري وارو شهري همراهه اچي پهتو.

توهان کي هتي ويهڻ جي ڪنهن اجازت ڏني آهي؟" هن رعبدار نموني ۾ راوت کي گهوريندي چيو.

راوت ٻئي هٿ ٻڌندي وراڻيو.

"بابا اسان مسافر ٿري آهيون ٻن ڏينهن کان پوءِ هليا ويندا سون پنهنجي وات وٺيو."

"نه بابا نه هي رئيس صاحب جو پلاٽ آهي، توهان کي هتان لڏو پٽڻو پوندو."

"سائين اسان هتي هميشه رهڻ ته نه آيا آهيون...."

"مون چيو نه هاڻي جو هاڻي، هتان هليا وڃو."

رئيس صاحب جي ڪمدار اکيون ڪرڙيون ڪندي سختيءَ سان چيو.

روپان ۽ راوت بي وسيءَ سان هڪ ٻئي ڏي نهارڻ لڳا، ۽ ٻئي ٻارڙا پنهنجي پيءُ ۽ ماءُ جو منهن تڪي

مجبوري ڏسڻ لڳا. راوت ڪيٿي ئي ڪا واهه نظر نه آئي ۽ هٿ ٻڌندي چيائين:
”حاضر بابا اسان هاڻي هليا وينداسين“
رئيس جو ڪمدار شهر وڃي پنهنجي فتح تي خوشيءَ واپس وڃڻ لڳو ۽ سندس ساٿي به سندس پٺيان راهي ٿيا.
راوت، روپان ڏي ڏسندي چيو:
جڏهن اسان تي اسان جي پالڻهار کي ئي رحم ڪونه ٿو اچي، ته پوءِ بندا ڇو ٻاجهه ڪن؟“
روپان پنهنجي خاوند جا اهي لفظ ٻڌي، آسمان ڏي نهار ڪري هڪ ڏکيو اڌو شوڪارو ڀريو، ۽ پنهنجي لاٿل سامان سهيڙڻ لڳي.
رئيس جو ڪمدار ڪاوڙ مان ڪلهن تي رکيل اجرڪ کي ڇنڊڪا ڏيندو، ڇپون ڇهنڊيندو، هلڻ لڳو ۽ سندس ڇمچڙا سندس پٺيان وڃڻ لڳا، هڪ ڇمچڙي ٿورو اڳتي وڃي ڪمدار سان ڪجهه ڳالهايو ۽ وري راوت جن ڏي موٽي آيو، ۽ روپان ڏي نهاري سائنس مخاطب ٿيو:
”چڱو مائي: توهان ڀلي وڃنا هجو، پر ـ ٽن ڏينهن کان پوءِ هليا وڃجو.... سو ن ڪمدار صاحب کي سفارش ڪري اجازت ورتي آهي.“
روپان، راوت ڏي ڏٺو ۽ هلڪي اداس مرڪ پنهنجي ويران مک تي تري آئي. زال مڙس ٿوراٿيون اکيون کڻي مڙسالي ڏي نهاريو ۽ دل ئي دل ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خدا ترس ماڻهوءَ کي دعائون ڏيڻ لڳا ۽ وري پنهنجو پڪڙو اڏڻ ۾ مشغول ٿي ويا.

راوت ٻڪاري پيٽ ۽ ساهدار لاءِ پاروٿو ساروٿو هٿ ڪرڻ لاءِ شهر ڏي نڪري ويو. ٿوري دير کان پوءِ موٽيو ته سندس جهول ۾ پاروٿي ٻچيل سچيل مانيءَ جا ٽڪر ۽ هنداڻي جون ڪاون هيون. هن جهول اچي تڏي تي لاٿو، هنداڻي جون ڪلون ڪٽي پرپرو پڌل ڳڏهه جي اڳيان اڇلايائين، ڳڏهه ڪنڌ ڌوڻي ٽپ ٽپ ڪري ڪنن سان تاڙي وڄائي، خوشيءَ جو اظهار ڪري مالڪ جو ٿورو مڃيو ۽ ڪلون کائڻ ۾ مصروف ٿي ويو.

رملي ۽ رڪپال تڏي تي نڙيل ڦڪڙيل مانيءَ جي ٽڪرن سان ٻڪ جي ٻاهه کي ڇنڊو هڻڻ جي ناڪام ڪوشش ڪرڻ لڳا.

سج لهڻ پڏڻ وارو هو، رڪپال پنهنجي جهوپڙيءَ سان نڪتو، گهمندو گهمندو ميدان ڏي آيو. پريان رئيس جي باغ ۾ وڏن ماڻهن جا ٻارڙا کيڏي رهيا هئا، ڪي پينگهه لڏي رهيا هئا ته ڪي وڏڙا ٻارڙا گسڪڻ تي گسڪي رهيا هئا. ننڍڙا ٻار هٿ هٿ ۾ ڏيئي "لال ڦيري گل ڦيري" ڪري رهيا هئا. رڪپال جي دل ۾ خيال آيو ته هو به جيڪر گسڪڻ جي ڏاڪڻ تي چڙهي وڃي ۽ گسڪندو گسڪندو مٿان ڪا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هيٺ اچي زمين تي لهي. هو تورو اڳتي وڌيو پر
وري الائي ڇا سوچي اتي ئي بيهي رهيو.

پريان هڪ ريڙهي وارو سنبوسا، چپس ۽ ڇهري
دال وڪڻي رهيو هو ٻارڙا قطار ڪيو شيون خريد
ڪري رهيا هئا. رڪپال ريڙهي تي رکيل تازن گرم
گرم سنبوسن ڏي نهاريو، ۽ سندس وات ۾ پاڻي ڀرجي
آيو. رڪپال ڳچ ڏني خشڪ نڙي آلي ڪرڻ جي
ڪوشش ڪئي ۽ باغ سان نڪري روڊ تي اچي پهتو،
۽ اڳيان اڳتي وڌي ويو. پريان رئيس صاحب جي وڏي
اوطاق جو بنگلو غريبن جي ڪکائن گهرن تي ڪلي
رهيو هو.

رڪپال اوطاق جون حدون ٽپي پرتي گذري ويو.
اوطاق جي پريان رئيس صاحب جي ڪتن جو وڏو لانڍ
ٺهيل هو. گهمندو گهمندو رڪپال لانڍ وٽ اچي نڪتو
لانڍ ۾ رئيس صاحب جا شڪاري ڪتا ريشم جي
جهڙن سان زنجيرن ۾ ٻڌل هئا. هڪ ٻئي کان وڌيڪ ٻڌل هئا.
ڪتن جي اڳيان جست جي ٿالهين ۾ تازا رڌل ڇانور
کير ۾ ملبل پيل هئا. ڪتن کير پت ڪائي ڏؤ ڪيو
هو، ۽ ٽنگون ڊگهيون ڪيو اکيون ٻوٽيو آرام ڪري
رهيا هئا. ڪتن جي اڌو رکيل کير پت ڏسي رڪپال
جي بک جاڳي پئي. سوچيائين "کير پت ڏاڍو مزيدار
هوندو، ڏاڍو مزو ايندو.... پر رملي به ته بکاري آهي"

”چونه ڀت ڪٽي وڃا.... ۽ رمليءَ سان گڏ ڪاوان.... ٻر....“ چڻ ته رڪپال ڪو فيصلو ڪري ورتو ۽ هوريان هوريان لانڍ ۾ گهڙي آيو. نوڪر چاڪر ٻرتي ٿهيل ڪوٺيءَ ۾ ڪچهرين ۾ مصروف هئا، ۽ ڪتا ننڊ ۾ پيا هئا.

رڪپال ويجهي ڀتل ڪتي جي اڳيان رڪيل ڪير ڀت جي ڳينڍي ڪسڪائي ورتي ۽ هوريان هوريان ٻير پير ۾ ڪٽيندو ٻاهر نڪرڻ لڳو، اوچتو سندس پير ڪڙهه ۾ وچڙي پيو، ٿاڻو آيس ٻر ڪرڻ کان ٻچائي ويو. ڪڙڪي تي ڪتو سجاڳ ٿيو ۽ رڪپال تي الر ڪري زور سان ڀونڪڻ لڳو. ڪتي جي ڀونڪڻ تي رئيس جو نوڪر ٻاهر نڪتو ۽ رڪپال کي ڪڙهه کان ڇپندو نعي ورتائين.

رڪپال ڏٻل جسم سان ڊوڙندو روڊ تي پهتو، پٺتي نهار ڪيائين اونده ۾ ڪيس ڪجهه به نظر نه آيو. هو هر خطري کان آزاد ڊڪندو اچي پنهنجي جهوپڙي ۾ پهتو.

”رملي! او رملي! ڏس مون تو لاءِ ڪير ڀت آندو آهي، اٿ ته کائون“ رڪپال سڀ ڪجهه سهڪندي سهڪندي تڪڙ ۾ سڀ ڪجهه چئي ويو.

رملي جيڪا تڪ ۾ بک سبب تڏي تي پنهنجي ٻيءَ جو پراڻو اجرڪ اوڍيو ستي پئي هئي. ڀائڙي جا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سڌ ھڏي ٽپ ڏيئي اٿي ويٺي ۽ کير پٽ جي گيندي ڏسي سندس اداس اکين ۾ خوشي جي چمڪ جرڪڻ لڳي.

رکپال کير پٽ وچ تي رکيو ئي مس ته رئيس جي ڪتن جو راڪو ڊوڙندو جهوپڙيءَ ۾ گهڙي آيو.

هڪ زوردار ٺڪر رکپال جي گول مٽول سانوري منهن تي لڳائي ڇڏيو ۽ سندس نڪ مان رت جو فوهارو نڪري کير پٽ تي وڃي ڪريو. پيءُ ساعت ۾ سمورو پٽ ڳاڙهو ٿي ويو. رملي ۽ رکپال خوف کان سراپجي ويا. رملي ويچاريءَ کي ڪا ڳالهه سمجهه ۾ نه آئي، هوءَ حراس وچان ڪڏهن ڳاڙهي پٽ ڏي ته وري ڪڏهن رئيس جي نوڪر ڏي نهارڻ لڳي، جيڪو جلاد بڻيو مٿس بيٺو هو.

سوڍنچي ته راوت ۽ روپان جهوپڙي مان ٻاهر نڪري آيا. روپان ڊوڙي وڃي پٽ کي جهوليءَ ۾ کنيو ۽ پنهنجي پراڻي پوتي سان رکپال جي نڪ مان وهندڙ رت کي صاف ڪرڻ لڳي. سندس اکين ۾ انڪيل لڙڪ وهي پٽ جي ڳاڙهي چولي ۾ جذب ٿي ويا. راوت سيني ۾ سور جي سوٽ محسوس ڪئي، ڪنڌ مٿي ڪري آسمان ڏي نهاري اکيون بند ڪري ڇڏيائين.

—

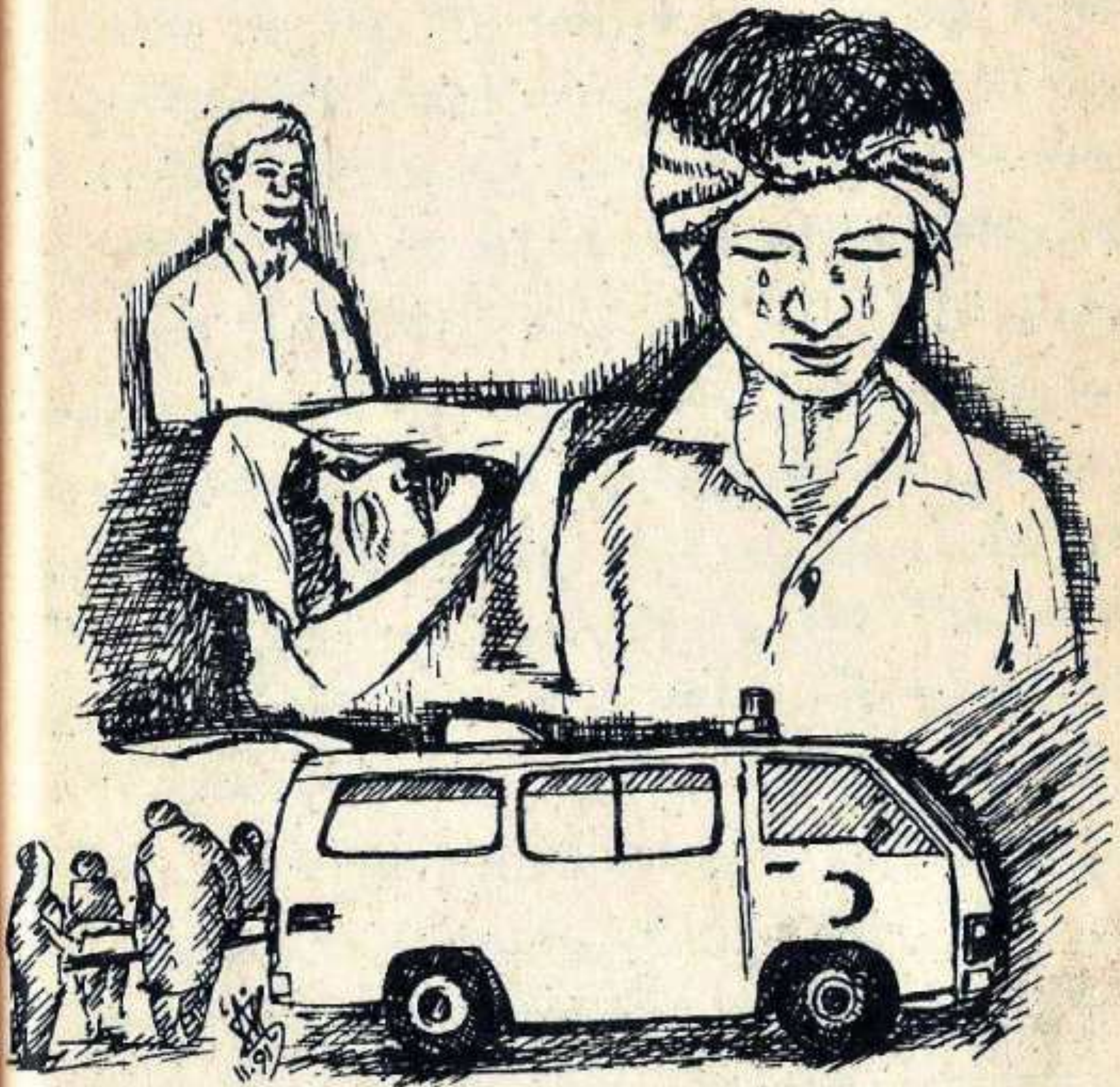

شهيد جو موت

اهو ڏينهن مون کي چڱي طرح ياد آهي، جنهن ڏينهن سرڪاري گاڏي نورل جي پيءُ جو لاش ڳوٺ کڻي آئي هئي. نورل انهيءَ ڏينهن ٻرڙاٽ ڪري رنو هو، روئي روئي سندس اکيون سڄي نڙي ويهجي ويئي ۽ اکيون سڄي ٻيون هيون. سندس ماءُ ته اصل چري ٿي پئي هئي.

نورل جو پيءُ فوج ۾ سپاهي هو، وطن جي سرحدن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي حفاظت سندس ذمي هئي. هو ڪڏهن ڪڏهن عيد تي يا ڪن ٻين موڪل وارن ڏينهن تي ڳوٺ ۾ نظر ايندو هو، نه ته گهڻو ڪري نوڪريءَ تي گذاريندو هو. نورل سندس اڪيلو پٽ هو، هو پنهنجي پٽ نورل کي ڏاڍو پيار ڪندو هو. هو جڏهن به نوڪريءَ تان ڳوٺ ايندو هو ته پنهنجي پٽ لاءِ رانديڪا، مٺائي يا ڪپڙا ضرور آڻيندو هو.

انهيءَ وقت سياري جا ڏينهن هئا نورل جو پيءُ روزن واريءَ عيد تي پندرهن ڏينهن جي موڪل وٺي ڳوٺ آيو هو. تڏهن به عيد لاءِ نورل کي نوان ڪپڙا ۽ نڪرن واري ٽوپي آڻي ڏني هئائين.

عيد واري ڏينهن مان ۽ نورل عيد نماز ڪان پوءِ نورل جي گهر آياسين، نورل جو پيءُ ان وقت گهر ۾ موجود هو. هن اسان ٻنهي کي ڏاڍو پيار ڏنو، هو سون کي به ڏاڍو پيار ڪندو هو، ڇاڪاڻ ته مان به ته سندس پياري پٽ نورل جو پيارو دوست هيس! هن اسان کي خرچي ڏني هئي ۽ پاڻ سان گڏ ٽانگا چانور ڪارايا هئا.

عيد جي ٽئي ڏينهن تي اسان جي ڳوٺ ۾ هڪ ٽپالي سائيڪل تي چڙهي آيو ۽ نورل جي پيءُ کي اچي هڪ لفافو ڏنائين، جنهن ۾ هن کي نوڪريءَ تي واپس گهرايو ويو هو ۽ سندس موڪل ختم ڪئي وئي هئي. تار ڏسڻ شرط نورل جي پيءَ واپس وڃڻ

جي تياري ڪئي.

ٻئي ڏينهن تي ريڊئي ٻڌايو ته پاڙيسري ملڪ اسان جي وطن تي حملو ڪيو آهي، جنهن جي جواب ۾ فوجي ڪارروائي ڪئي ويئي آهي. سرحدن تي جنگ زور ۽ شور سان شروع هئي، ۽ روزانو اخبار ۽ ريڊيو تي جنگ جون خبرون اينديون هيون.

هڪ ڏينهن نورل ۽ مان اسڪول ۾ پڙهي رهيا هئاسون ته پاڙي جي هڪ ڇوڪري ڊوڙندي آئي، ۽ نورل کي چيائين ته "توهان جي در تي موٽر آئي آهي." نورل کي پهريائين ته يقين نه آيو پر ڇوڪري قسم کڻندي چيو "الا! پوليس وارا به آيا آهن، تون پاڻ ئي هلي ڏس ني."

نورل ۽ مان پڄندا نورل جي گهر پهتاسين. ڇا ڏسون ته نورل جن جي در تي اڇي لاري بيٺي آهي ۽ هشام ماڻهن جا اچي گڏ ٿيا آهن. اندر گهر ۾ وڃي ڏٺوسين ته وچ اڱڻ تي کٽ تي لاش رکيو آهي، ۽ نورل جي ماءُ دانهون ڪري روئي رهي هئي. پٽ کي ڏسي ڪيس گراٽڙي پائي وڏيڪ هنجون هارڻ ۽ پار ڪڍڻ لڳي.

پهريائين ته ڳالهه سمجهه ۾ ڪونه پئي آئي پر پوءِ معلوم ٿيو ته نورل جو پيءُ پنهنجي وطن جي سرحدن جي حفاظت ڪندي دشمن سان وڙهندي، جنگ جي ميدان ۾ شهيد ٿي ويو هو. انهيءَ ڏينهن نورل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏاڍو رنو هو. هو ٻيءَ جي لاش ڪي چنبڙي پيءَ کي سڏيندو ۽ سڏڪا ڀريندو رهيو هو. منهنجي دوست نورل جي اها حالت ڏسي مان به خاموش رهي نه سگهيو هوس ۽ نورل کي ڀاڪر پائي ڪيس پرچائڻ جي ڪوشش ڪندو رهيو هوس، پنهنجي پياري دوست کي نه پرچائي سگهيو هوس، ۽ پنهنجو پاڻ به هارائي ويٺو هوس.

اها رات مون کي گهٽي تائين ننڊ نه آئي هئي، دل تي اڻ چاتل خوف ۽ هراس ڇانئجي ويو هو. منهنجي دل زور زور سان ڌڙڪي رهي هئي، رات جو مان پنهنجي بابا کي ڀاڪر پائي ستو هوس. ساري رات مان پنهنجي بابا کي ڀاڪر ۾ سڪ ڪيو ستو رهيس متان ڪوئي مون کان منهنجو مٺو بابا کسيو نه وٺي، ويو، هر هر منهنجون اکيون آليون ٿي پئي وڃون، جيڪي هر هر مون وهائي جي ڪنڊ سان اگهي ٿي ڇڏيون. انهيءَ ڏينهن کان پوءِ نورل ڪيترا ڏينهن اسڪول ڪونه آيو، گهڻن ڏينهن کان پوءِ هو اسڪول آيو، پر هاڻي سندس ڌيان اسڪول جي پڙهائيءَ ۾ ڪونه هوندو هو، هاڻي هو اڪثر گسائڻ لڳو هو، ڪڏهن ڪڏهن اسڪول ايندو هو ته به هلندڙ اسڪول مان ڀڄي ويندو هو. سندس ماءُ ٻه ـ ٽي ڀيرا ڪيس اسڪول وٺي آئي، استاد نورل کي سمجهائڻ جي خوب ڪوشش ڪئي، ساروڻ ڏنائونس پر نورل پڙهڻ کان ٻڙ ڪڍي بيٺو. نورل جي ماءُ وڏا وس ڪيا پر نورل ڪونه سڌريو، آخر ڪار ويچاري عورت بس ڪري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويهي رهي.

هاڻي نورل مون کان پري پري رهڻ لڳو هو. سندس سنگت شهر جي آوارن ۽ رولو ڇوڪرن سان وڌڻ لڳي هئي، ٿورن ئي ڏينهن ۾ نورل ڳوٺ کان غائب ئي ويو. ماڻس ويچاري گهٽو ئي تڙپي پر ڪجهه ڪري ڪونه سگهي.

مئٽرڪ پاس ڪرڻ کان پوءِ مون ڳوٺ ڇڏي شهر جو رخ ڪيو جتي پهريائين ڪاليج ۾ ۽ پوءِ يونيورسٽيءَ ۾ تعليم وٺڻ لڳس.

وقت جو ڦيٿو گردش ڪندو رهيو. منٽ ۽ ساعتون مهينن ۽ سالن ۾ تبديل ٿيڻ لڳيون. مان پنهنجي تعليم مڪمل ڪري ورتي بابي جي ذيث چڱن ماڻهن سان هٿي ان ڪري مون کي جلد ئي ڪراچيءَ ۾ سٺي نوڪري ملي وئي.

ملڪ ۾ "نوري ڌاڙيل" جي دانهن متل هئي، اخبارون سندس وحشتناڪ خبرن سان ڀريل هونديون هيون. حڪومت نوري ڌاڙيل جي گرفتاريءَ لاءِ وڏن وڏن انعامن جو اعلان ڪري چڪي هئي. ڳوٺن ۽ شهرن ۾ "نوري ڌاڙيل" جي ڪيل وارداتن ۽ روز روز لڳندڙ ڌاڙن سبب ڌهڪاءُ ۽ وحشت ۾ واڌارو پئي ٿيندو ويو.

مسان رمضان شريف جي عيد ملهائڻ موڪلن ۾ ڳوٺ آيو آهيان، اڄوڪي اخبار ۾ شهر مرخيءَ سان

وڏي خبر شايع ٿيل هئي، "نوري ڊاڙيل پوليس مقابلي ۾ مارجي ويو." خبر سان گڏ نوري جي تصوير شايع ٿيل هئي. تصوير ڏسڻ سان مون اڏين محسوس ڪيو ڄڻ تہ اها تصوير ڪا جاڻل سڃاتل تصوير هجي، دل ۾ هلڪو ڏک محسوس ٿيڻ لڳو، اکيون، نڪ، ٻنهي ڳلن تي لڳيون. وڌيون ٻوانٽون مڇون ڀيانڪ چهرو، مگر تنهن هوندي بہ مون کي انهيءَ تصوير ۾ الائجي ڇو پنهنجائپ محسوس ٿي. ساري رات سوچيندي گذري ۽ مان انهيءَ تصوير کي ذهن ۾ گهوليندو رهيس.

صبح جو عيد هئي، مان سوير نماز لاءِ سنبريس ٿيس تہ ٻاهر گوڙ ٻڌڻ ۾ آيو، ٻاهر نڪري گهٽيءَ ۾ آيس تہ پوليس جي گاڏي نورل جن جي دروازي تي بيٺل ڏٺم. ويجهو اچي ڏٺم تہ اخبار ۾ ڇپيل تصوير لاش جي صورت ۾ رکيل هئي، ۽ نورل جي ماءُ ويچاري لاش جي مٿان بي هوش پئي هئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اٽل فيصلو

ريل گاڏي رواني ٿي، خالي ٿالهه کڻي هلندي گاڏيءَ مان لهي هوريان هوريان هلندو پراڻين بنچ تي اچي ويٺو، پراڻي قميص هيٺان پاٽل صدريءَ جي اندرين کيسي مان پئسا ڪڍي ڳڻڻ لڳو، سترهن رپيا .... پنجهٺ پئسا ... اٺ رپيا ڪڍي صدريءَ جي اندرين کيسي ۾ رکيائين، باقي نو رپيا، پنجهٺ پئسا صدريءَ جي ٻاهرين کيسي ۾ وجهي، ٿالهه کڻي اٿڻ وارو هو ته پنيان سڄڻ ڪاڻي واري اچي سندس ڪلهي تي هٿ رکيو. ڪنڌ ورائي پوئتي ڏٺائين،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سچڻ تي نظر پوندي ئي سندس منهن جو ٻنو لهي ويو.

"اڙي سارنگ ڪالهه ٻه پئسا ڪونه ڏنئه.... اڄ ٻه وري گسايو ٿو وڃين" سچڻ ڪاوڙ مان چيس.

"نه چاچا سچڻ نه.... مون ته پاڻ توکي جاچيو هئي" سارنگ اچي ٿيندي چيو ۽ صدريءَ جي ٻاهرين کيسي مان ٻه رپيا ڪڍي سچڻ طرف وڌايا.

"هاڻي ڪلهوڪا ٻه رپيا" سچڻ اکيون ڪرڙيون ڪندي چيس.

"چاچا سچڻ ڪلهه ته اڌ تي ٻولا ٻچي پيا هئا.... اڄ صبح به پوليس جي جمعدار ڪاڏيءَ ۽ وينل سڀن سپاهين کي مفت ۾ چڻا ڏياريا هئا...."

سچڻ جي ڪاوڙ ڪنڌي تي چڙهي وئي ۽ سارنگ جي ڳالهه اڌ ۾ ڪٽيندي کيس چڙ ڀيندي چيائين "اڙي شرم ڪو اچئي، منهنجي مهرباني نه هجئي ته بابو صاحب هڪ گهڙي به توکي ٽيشن تي ويهڻ نه ڏي...."

"بس چاچا مڙئي پارت اٿئي، ابي جو يار آن.... تون نه مهرباني ڪندين پيو ٻيلا ڪير ڪندو؟" سارنگ نماڻائي سان چيو.

سچڻ ٻه رپيا کيسي ۾ وڌا ۽ ريل واريون جهنڊيون بغل ۾ ڪيون، اسٽيشن جي طرف وڌي ويو.

سارنگ پليٽ فارم ٽپي ريلوي لائين سان لاڳيتو، ڳوٺ ويندڙ پير چارو لتاڙيندو ڪل قدمن سان ڳوٺ طرف وڌڻ لڳو.... اوچتو کيس ڪا ڳالهه ياد پئي ۽

سنڌس قدم اڳتي وڌڻ کان رڪجي ويا.... ڪنن ۾ ننڍي ڀاءُ سانوڻ جا چيل لفظ وڄڻ لڳس، ”ادا اڄ منهنجي امتحان جو نتيجو نڪرندو.... شام واري گاڏيءَ ۾ اخبار ايندي.... ضرور آڻجانءِ“

اهو خيال ايندي ئي مارنگ اسٽيشن ڏي واپس موٽيو ۽ پليٽ فارم کان هيٺ لهي آفيس طرف وڌي آيو ۽ مسافر خاني ۾ لڳل وڏي گهڙيال ۾ ٽائيم ڏٺائين ”پنج وڄي پنجويهه منٽ....“

گاڏي اچڻ ۾ اڃان هڪ ڪلاڪ ڏهه منٽ دير هئي، سنڌس ڳوٺ اسٽيشن کان ٻه ٽي ڪلوميٽر پرڀرو هو. سج ٿي لٿو.... پر اخبار به ضرور وٺڻي هئس، اڄ سنڌس ڀاءُ جو نه پر سنڌس ئي محنت جو نتيجو نڪرڻو هو.

هو پليٽ فارم تي چڙهي آيو ۽ اولهه طرف آخري ڇيڙي تي لڳل پٿر جي بئنچ تي اچي ويٺو پري نظر اڇلائي ڏٺائين نڪيٽ گهر وٽ ڇپري جي هيٺان بئنچن تي مسافر گاڏيءَ جو انتظار ڪري رهيا هئا، ڪجهه مسافر هيڏي هوڏي گهمي رهيا هئا. مال گدام جي ڀرسان سڄڻ ڪانڀي وارو سنگل وارين ٻتين کي صاف ڪري رهيو هو، ۽ ريل جون جهنڊيون ويڙهيل سنڌس پير ۾ پٽ تي رکيل هيون.

ٿڌي هوا جو سرد ۽ شرير جهوٽو، سياري جو احساس ڏياريندو مارنگ وڻان گذري ويو. مارنگ

پنهنجي قميص جا بٽڻ بند ڪرڻ لاءِ پنهنجو هٿ وڌايو.... پر قميص جا بٽڻ ٽٽل هئا تنهن ڪري قميص کي سوڙهو ڪري هٿ ۾ جهلي ويهي رهيو ۽ ٿوري دير کان پوءِ وري هٿ کي ڍرو ڪري ڇڏيائين.

ويٺي ويٺي سارنگ جو ذهن ماضيءَ جي ويران واديءَ ۾ ڀٽڪڻ لڳو ۽ هن پاڻ کي اسٽيشن جي پٿرائين بئنچ تي نه پر اسڪول جي ڪاٺ جي ڊيسڪ تي ويٺل محسوس ڪيو.

ستين ڪلاس جو شاگرد.... اسڪول ۾ رسيس جو وقفو.... ڪجهه شاگرد ڪلاس کان ٻاهر راند روند ۾ رڌل.... ۽ ڪي ڪلاس ۾ ويٺل.... سارنگ پنهنجي ڪلاس ۾ ويٺو سبق ياد ڪري رهيو هو.... اوچتو سندس ٻاڙي جي ڇوڪري ڀولي ڀڄندي آئي....

”سارنگ!.... سارنگ!... تنهنجي امڙ کي ته مل جي لاري.... ڪٽي آئي آهي.... چاچي ٻٻن ني مل تي ني.... ڪري بيهو هو.... ان کي ني ڏاڍا ڌڪ لڳا آهن....“ ڀولي هراسيل هئي ۽ تڪڙ ۾ سهڪندي سڀ ڪجهه چئي وئي.

سارنگ پنهنجي سيني ۾ ڪا شيءِ ٻال وانگر ڦٿندي محسوس ڪئي ۽ سندس مٿو ڦرڻ لڳو.... هو ڊوڙندو گهر پهتو.... سندس گهر وٽ مل جي گاڏي (ايمبوليئنس) ۽ ماڻهن جو وڏو ميڙ بيٺل هو.... سارنگ گهر ۾ داخل ٿيو.... ڏٺائين ته ٻاڙي جون ڪوڙ ساريون مايون موجود هيون اڱڻ ۾ کٽ تي سندس امڙ ستل هئي،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مٿان اڇي چادر پيل هئس جيڪا هنڌان هنڌان رت ۾ ڳاڙهي هئي. ماڻس ننڍڙي ٻانهون کي ٻاڪر ۾ ڪيو پار ڪڍي رهي هئي. سارنگ سڀ ڪجهه سمجهي ويو سندس جسم ڇل ٿي ويو ۽ اکيون ڦاٽي ويون، هو بي جان بت وانگر ٻنهڻ بيٺو رهيو، پاڙي واريون مايون همدرديءَ مان سندس مٿي تي هٿ ڦيرينديون ۽ دلاسو ڏينديون رهيون.

شام جو پاڙي وارا، مل جا ڪجهه مزور ۽ مزدور يونين جا ڪجهه عهديدار سارنگ جي پيءُ ٻنهي کي سينگاري کٽ تي کڻي ڳوٺ جي ٻاهران مقام جي طرف روانا ٿيا ۽ ڪجهه دير کان پوءِ خالي کٽ کڻي واپس موٽي آيا.... سيٺ ڳنڍجي دعا گهري ۽ ڇٽن ۽ پٺاڻن ۾ رقم ڀلاءَ ڪاڏو ۽ هڪ هڪ ٽيندا هليا ويا.... مزدور يونين جي صدر موڪلائڻ وقت سارنگ کي مٿي تي هٿ رکي چيو ”پٽ! تون ڏينهن رکي مل تي اچجانءِ ته توکي تنهنجي والد جو رهيل حساب ڪتاب وٺرائي ڏينداسون.“

سارنگ ڪجهه به نه ڪڇيو بس نماڻيون اکيون کڻي صدر صاحب ڏي نهاريو ۽ پنهنجو ڪنڌ هيٺ ڪري ڇڏيو.

ڪجهه ڏينهن کان پوءِ جڏهن اوري پري جا مٽ مائٽ موڪلائي ويا تڏهن سارنگ ماءُ کي پنهنجي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ننڍي ڀاڱي، پيءُ ۽ پنهنجي مٺڙي ماءُ کي بلڪل اڪيلو محسوس ڪيو هو.

ڪجهه ڏينهن کان پوءِ سارنگ ڳوٺ جي مزدورن سان گڏ جيڪي ساڳي مل ۾ ملازم هئا شگر مل پهتو. سارنگ کي ٻڌايو ويو هو ته نبن سرڪاري مل ۾ ملازم هو، ان ڪري ڪيس معاوضي جي سڃي رقم ملندي، جنهن مان هو پنهنجي تعليم به جاري رکي سگهندو ۽ پنهنجي گهر جو گذارو به ڪري سگهندو. پر جڏهن مل جي خزانچيءَ سارنگ ۽ سندس سڃاڻندڙ هڪ مزور کان ضمانت جي صحيح وٺڻ ۽ سٽ رهيا پنجونجاهه پئسا نبن جي هفتي جي ڪمائيءَ جي رقم سندس تريءَ تي رکي تڏهن سارنگ جي اداس اکين ۾ ڪيترئي ئي سوال جون نشانيون تري آيون....؟ وڌيڪ معاوضي لاءِ کيس چيو ويو "ته نبن روز مزوري تي ڪچو ملازم هو ان ڪري کيس ڪو به معاوضو نه ملندو."

نبن جا ساٿي ڪجهه مزور، سارنگ کي مزدور يونين جي اڳواڻ وٽ وٺي آيا، صدر صاحب سارنگ کي سڃاتو ۽ گولڊ ليف سگريٽ جو سوٽو هڻندي ناسن مان دونهين جون لاٽون ڪڍندي چيو:

"هٽ تون سڀياڻي اچجانءِ اسان مل جي آفيسرن کان چندو ڪرائي تنهنجي سڃي مدد ڪنداسون، اسان

جو فرض آهي ته مزدورن جي حقن جي حفاظت ڪريون ۽ سندن اچن جي ڀر گهور لهون."

هي ڏينهن سارنگ وري مل تي پهتو يونين جي صدر صاحب سارنگ سان هڪ پڻيوالو ساڻ ڏنو ۽ ڪيس چيائين ته "هن ڇوڪري ڪي سيٺ آفيسرن ڏي وٺي وڃ، مون سيٺ سان ڳالهايو آهي اهي سندس سڌي مدد ڪندا."

سارنگ پڻيوالي سان ڪڏ هڪ آفيسر جي دفتر ۾ داخل ٿيو، آفيسر صاحب فائيل ڏسڻ ۾ مصروف هو. سارنگ ۽ پڻيوالو ٻئي ڪافي دير بيٺا رهيا، ڪافي دير کان پوءِ آفيسر صاحب نظرون مٿي کڻي ۽ نظر واري عينڪ کي هٿ سان نورو نڪ تي لاهيندي مٿين وٺيءَ مان ڏسيون اکيون ڪري سارنگ ۽ پڻيوالي ڏي تيز نظر سان نهاريو ۽ پڇيو "ڇا هي؟"

پڻيوالي ڳالهايو: "سائين هي نبن مزدور جو يتيم پٽ آهي، جيڪو ڪجهه ڏينهن اڳ ڇٽڻ ۾ اچي مري ويو، هن جي مدد..... لاءِ....

صاحب نرڙ ۾ گهنج وجهندي چيو "ڪنهن جي مدد ڪريون سڄي دنيا يتيم آهي." صاحب عينڪ درست ڪري وري فائيل پڙهڻ ۾ مصروف ٿي ويو.

نوري دير سارنگ ۽ پڻيوالو بيٺا رهيا، پوءِ ٻنهي هڪ ٻئي ڏي نااميديءَ جي نظر سان نهاريو ۽ مايوس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ي صاحب جي آفيس مان نڪري وياه

سارنگ پشيوالي مان ڪڏ مختلف آفيسن جا چڪر ڪاٽيندو رهيو، جڏهن چڪر پورو ڪري يونين آفيس ۾ پهتا ته سارنگ پشسا صدر صاحب جي طرف وڌايا، صدر صاحب پئسا ڳڻيا سنڀالي رهيا.... صدر صاحب پئسا سارنگ جي هٿ ۾ ڏنا ۽ چيو "پٽ پهرين تاريخ اچجانءِ ته وري چندو ڪنداسون."

سارنگ پنهنجي ذهن ۾ هڪ عجيب ولوڙ محسوس ڪئي. سندس دماغ وڃڻ لڳو، هو سوچڻ لڳو ته "ڇا ائين جو موت اسان کي صرف پنڻ سيکاريندو!.... نه نه ائين هرگز نه ٿيندو......

سارنگ جي اندر وارو ارڏو ۽ اڏول سارنگ جاڳيو، هن هٿ ۾ جهليل پئسا صدر صاحب جي ٽيبل تي زور سان اڇلايا ۽ تڪڙو تڪڙو آفيس مان ٻاهر نڪري ويو.

سارنگ جڏهن گهر پهتو تڏهن سندس سوچ بدلجي چڪي هئي، هن ماءُ کي چيو "امڙ ڪالهوڪن پئسن مان ويهه رپيا مون کي ڏي."

ماڻهس پڇيو "پٽ ڇا ڪندين؟"

"امڙ انهيءَ جو جواب مان تو کي شام جو ڏيندس" سارنگ جي جواب ۾ مڪمل اعتماد هو.

ماڻس پرائي پيتيءَ مان ويهه رپيا ڪڍي سارنگ

ڪي ڏنا، سارنگ انهيءَ محل پر واري شهر روانو ٿيو، شام جو هو جڏهن شهر کان واپس موٽيو تڏهن سندس هڪ هٿ ۾ چڻن جي پڙي ۽ ٻئي هٿ ۾ سندس ننڍيءَ ڀاءُ سانوڻ جا پهرين درجي جا ڪتاب هئا.

سارنگ چيو "امڙ چڻا پسائي رک صبح جو رڌي ڏجانءِ مان ڳاڏيءَ ۾ کپائڻ ويندس.

"پر پٽ تون اسڪول نه ويندين ڇا؟" ماءُ پٽ کان پاڇو ڏئي مان پڇيو.

"نه امڙ مان اسڪول ڪونه ويندس، سانوڻ اسڪول ويندو." سارنگ جي جواب ۾ ارادي جي مضبوطي جهلڪي رهي هئي.

سارنگ جي ماءُ ٿوري دير لاءِ ويچار ۾ ٻڏجي وئي. پر پوءِ جلد ئي هلڪي مسڪراهٽ سندس ويران چهري تي تري آئي جڻ هن پنهنجي اڏول پٽ جو اٽل فيصلو چڱي طرح سمجهي ورتو هجي.

مامتا موهه مان پٽ جي چهري ۾ نهاريو، سارنگ جو ڳٽن تي شفق جي لالاڻ ۽ اکين ۾ ڀاڪر جا ڪرڻا ٻکي رهيا هئا... ماءُ وڏيڪ ڪجهه ڪونه سکهي هن محسوس ڪيو ته سارنگ وس جا ويس ڪيو ويٺو آهي، امڙ اڳتي وڌي آئي ۽ پٽ کي ڇڪي ڇاتيءَ سان لائي هڪ ٿي وئي، بلڪل اهڙي طرح جيئن مهراڻ ۽ منڇر ملي هڪ ٿي ويندا آهن.... ۽ پنهي

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

جون اکيون ساوڻي برسات وانگر وسڻ لڳيون.

اوچتو اسٽيشن تان ٽڪيٽ کلڻ جي گھنٽي وڄڻ لڳي، ۽ سارنگ ڇرڪ ڀري ماضيءَ واري خواب مان موٽي حال جي حقيقت ۾ پهتو. سارنگ قميص جو اڳو کڻي پنهنجون اکيون اگهيون ۽ صدريءَ جي اندرين کيسي ۾ رکيل پئسن مان ڏيڍ رپيو ڪڍي ريل گاڏيءَ جي اچڻ جو انتظار ڪرڻ لڳو.

ايتري ۾ اسٽيشن جون بتيون ٻري ويون..... ۽ اسٽيشن تان اونداهي ڪافي حد تائين هٽي ويئي...... اسٽيشن کان ٻاهر اونده ماحول کي پنهنجي ڪاري چادر ۾ ويڙهي ورتو هو. سارنگ پنهنجي ڳوٺ ڏي ويندڙ پير ڇاري ڏي نهاريو، جيڪو پڻ اونداهيءَ جي قبضي ۾ هو.

ريل گاڏي سيٽيون هڻندي اچي پليٽ فارم تي بيٺي نهال واري ڳاڙهي ڊبي مان اخبارن جا بنڊل لٿا.... سلامو اخباري، اخبارون ڏاهي جدا جدا ڪرڻ لڳو، شهر جا ڪيترائي شاگرد سلاموءَ کي ويڙهي ويا. سارنگ به ڏيڍ رپيو کڻي سلاموءَ طرف وڌايو ۽ اخبار گهري. سلاموءَ سندس هٿ کي پوئتي ڌڪو ڏيندي چيو "اڄ نتيجو آهي اخبار پنجين رپئين ملندي."

سارنگ کي ذهني جهٽڪو آيو، پر ڪجهه سوچڻ مان پوءِ ساعت صدريءَ مان ٻيا پئسا ڪڍي پنج رپيا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻورا ڪري سلاموءَ طرف وڌايا ۽ اخبار وٺي ٽڪڙو ٽڪڙو مسافرخاني ۾ لڳل وڏي مرڪري بلب طرف وڌي آيو ۽ ”مئٽرڪ جو نتيجو“ ڳولهڻ لڳو. پهرين ٽي صفحي تي سنڌس نظر هڪ مرڪندڙ فوٽوءَ تي اٽڪي بيهي رهي. هي سنڌس ڀاءُ سانوڻ جي تصوير هئي. هن سان گڏ ٻيون به چند تصويرون ڇپيل هيون، تصوير جي هيٺان وڏن صاف اکرن ۾ لکيل هو ”سانوڻ پٽ نبي بخش ٻهرين پوزيشن ۾ پاس ٿيو.“

سارنگ سانوڻ جي مرڪندڙ چهري ۾ پنهنجي ڪاميابي جا جرڪندڙ ڪرڻا ڏسي ٻهڪي پيو.... هو ٽڪڙو ٽڪڙو پليٽ فارم ڇڏي ڳوٺ ويندڙ پيچري تي پهتو ۽ اونداهي پيچري تي تيز ڊوڙڻ لڳو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

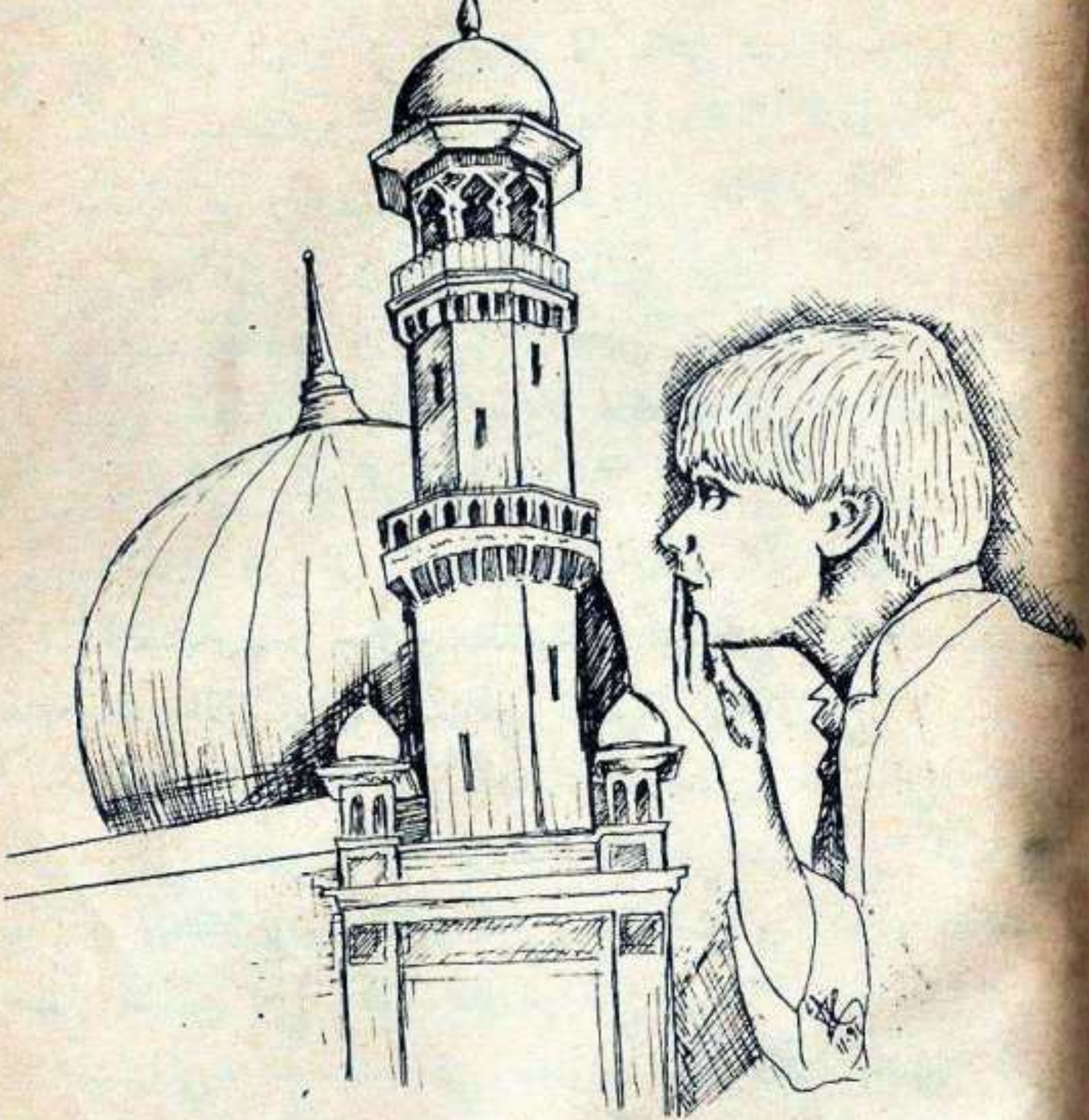

الله سائينءَ جي ڳولا

”پٽ! تون وڃي هاڻي ٻاهر گهمُ ۽ پنهنجن سنگتين ساٿين سان کيڏ، ته مان وڃي سيٺين جي گهر جو ڪم ڪار لاهي اچان.“

حرمت پنهنجي پٽ کي پيار ۽ ٻاجهه مان مٿي تي هٿ گهمائيندي چيو.

”نه نه...... امان مان گهمڻ ۽ کيڏڻ نه ويندس.....

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سڀ ڇوڪرا مون تي ٺٺولون ٺا ڪن....... ڇو ته ا
تون گندو ڇوڪرو آهين،.... تنهنجا ڪپڙا ڦاٽل آهن...
مان ڪيڏهن نه ويندس.... مان توسان هلندس.“ سانول
ماءُ جي چنگهن ۾ ڀاڪر وجهندي چيو.

حرمت ڪجهه سوچيندي چيو،”نه پٽ تون وڃي ڪيڏ، مان جهٽ ۾ ڪم پورو ڪري ٿي اچان....... اجائي سيٺاڻي رنج ٿيندي پٽ!“

” نه امان نه مان توسان هلندس.... الا مان ڪجهه به نه ڪندس.... ٻسڙي ڪري تنهنجي ڀرسان ويهي رهندس.... الا! امان سيٺياڻي ڪونه ڪاوڙبي.“

حرمت کي ڪابه ڳالهه سمجهه ۾ نه آئي. هن سانول کي ٻانهن کان ورتو، پنهنجي پراڻي گهرڙي جو در ڀيڪوڙي، ڪڙو ڏيئي، ڪنڍي ۾ ڪونو ڪلف وجهي سيٺين جي گهر ڏي رواني ٿي.

سيٺياڻيءَ حرمت کي سانول سان گڏ ايندي ڏٺو ته سندس منهن تي ڪيوليون کهمي ويون، ۽ ڪاوڙ مان حرمت کي چيائين.

” اڙي حرمت! هيءُ به ڪا مهل آهي ڪم تي اچڻ جي.“

”سائڻ ٿوري دير ٿي وئي آهي، پر منٿ ٿي ڪري وٺان ڪم کي توهان ناراض نه ٿيو.“

”هي ٻلهر وري ڇو ڪيڏ لايون آئي آهين“ سيٺاڻيءَ شوخيءَ سان چيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”جيجان! ٻارڙو آهي، ڀڃيانءَ لڳي پيو ڇا ڪيانس... مڙني تنهنجا ٻچا آهيون.... رنج نہ ڪر.“ حرمت نيزاري ڪندي چيو.

سانول نماڻا نيڻ کڻي هر سيڻيائپ جي منهن ڏي هر ماءُ جي منهن ڏي نهاري ڪجهہ ڳولهڻ لڳو، ڪيس ميڻيائپ جي منهن ۾ اونهاري جي ڏاڪ منجهند جهڙي تپش ۽ ماءُ جي منهن ۾ ڏڪاريل ڏرين جهڙي مجبوري نظر آئي.

حرمت ڪم ڪار کي لڳي وئي ۽ سانول گهمندو گهمندو بنگلي جي باغ ۾ آيو.... باغيچي ۾ ميڻيائپ جو پٽ نويد، پنهنجي ڀيڻ شازيہ سان کيڏي رهيو هو. شازيہ ٻاراڻي سائيڪل تي چڪر ڏيئي رهي هئي ۽ نويد ميان وارو جهاز هوا ۾ اڏائي رهيو هو. جهاز هوا ۾ چڪر پئي ڏنا ۽ نويد ۽ شازيہ خوش ٿي تاڙيون وڄائي رهيا هئا.

سانول هوريان سرندو اچي باغيچي جي ڪنڊ ۾ وڻ هيٺان ويهي رهيو ۽ حسرت ڀريل ڪڏهن ٻارڙن ڏي تہ ڪڏهن سندن رانديڪن ڏي نهارڻ لڳو، سندس ننڍڙي دل ۾ ننڍڙي تمنا جاڳي اٿي تہ جيڪر انهيءَ نويد جي جهاز کي پنهنجي ننڍڙن هٿڙن ۾ کڻي ويجهڙائيءَ سان ڏسي.

ٿوري دير کان پوءِ نويد پنهنجي هٿ ۾ جهليل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڪ ڪاري ڏيءَ ۾ لڳل ٻٽڻ دٻايو ۽ جهاز هوا ۾ ڦيرا ڏيندو هوريان هوريان اچي ڇپر تي لٿو، ۽ ٻئي پاءُ پيڻ ڪلاڪ ڏڻي تاڙيون وڄائڻ لڳا.

سانول هوريان سرندو اچي نويد ۽ شازيه جي پرسان بيٺو.

"ادا مون کي جهاز ڏسڻ لاءِ ڏيندؤ."

نويد ڪنڌ مٿي ڪري سانول ڏي نهاريو ۽ ڪاوڙ سان چيو: "هل ڙي هل.... جهاز تو ڏسي...... هٿ ڏنا تي پنهنجا."

سانول جي ننڍڙي دل ٽوري ڏيهر لاءِ زور سان ڌڙڪي ۽ کيس ماءُ جا چيل لفظ ياد پيا "نه پٽ تون نه هل........ سيٺياڻي ناراض ٿيندي" ۽ هو ٻوٿي موٽي وڃي ساڳي جاءِ تي بيٺو ۽ سيٺياڻيءَ جي ٻارن کي راندڪن سان کيڏندي، پري کان حسرت ڀري نگاهن سان ڏسندو رهيو.

ڪم پورو ڪري حرمت سانول کي ساڻ ڪري پنهنجي جهپڙيءَ ڏي واپس وري سيٺياڻيءَ کيس بچيو کچيو ماني ۽ پوڙ ڏنو هو، اهو پٽ سان گڏ اچي کائڻ ويٺي. ماني کائيندي سانول ماءُ سان ڳالهيون ڪرڻ لڳو:

"امڙ! نويد جو جهاز ڪيڏو نه سٺو هو......

اماں! اهو ته اصل جهازن وانگر هوا ۾ اڏامي ٿي پيو"

هائو پٽ! اهو وڏي سيٺ ڪراچيءَ (ڪراچي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مان پنهنجي ٻارڙن لاءِ آندو آهي."

"امڙ! اهڙو...... جهاز مون کي ٻه ولي ڏي ني ....." سانول دل جي ڳالهه هڪندي هڪندي ظاهر ڪئي.

پٽ! اسان غريب آهيون.... اهي مهانگا رانديڪا وڏن ماڻهن جي ٻارن لاءِ هوندا آهن...." حرمت پنهنجي اداسي لڪائيندي چيو.

"امڙ ڀلا اسان غريب ڇو آهيون؟" سانول ماءُ کان سوال پڇيو.

"پٽ! اها الله سائينءَ جي مرضي آهي جنهن کي غريب ڪري، جنهن کي امير."

"امڙ ڀلا تو الله سائينءَ کان پڇيو آهي؟ ته الله سائين تو اسان کي ڇو غريب ڪيو آهي؟"

چريا پٽ! ڪهڙيون ڳالهيون ٿو ڪرين؟ الله سائين کان ڪير پڇندو؟ هو ته مالڪ آهي نه.... انهيءَ جي مرضي" حرمت پٽ کي ڀرانڙي وجهندي چيو.

"نه اسان نه! مان ته الله سائين کان ضرور پڇندس" سانول ماءُ جي ٻانهن مان پاڻ کي ڇڏائيندي چيو.

چريا پٽ! هاڻي هلي سمهه امڙيون ڳالهيون نه ڪبيون آهن."

پر امڙ الله سائين رهندو ڪاٿي آ؟ مون کي ڏس ته. مان الله سائينءَ کان پڇي اچان." سانول ضد ڪندي چيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حرمت کي سانول جي سوالن منجهائي رکيو، کيس سمجهه ۾ نه ٿي آيو ته هوءَ پٽ کي ڪيئن سمجهائي.
پٽ کي نرڙ تي چمي ڏيندي چيائين: ”پٽ! الله سائين هر هنڌ حاضر آهي پر توکي اهي ڳالهيون سمجهه ۾ نه اينديون.... اٿ اٿ هلي ننڊ ڪر ڏينهن تپي ويو آهي.“

حرمت پٽ کي ٻانهن کان وٺي اچي چنوڙيءَ کٽ تي سمهاريو ۽ پاڻ به سندس پر ۾ سمهي کيس ٻڪو هڻڻ لڳي.

سانول اکيون ٻوٽيو ماءُ جي پر ۾ ستو رهيو، پر کيس ننڊ ڪانه هئي. هو پنهنجي ننڍڙي ذهن ۾ سوچيندو رهيو ته مان هڪ دفعو ضرور الله سائينءَ کي ڳولهي لهندس ۽ کيس چوندس ته ”الله سائين! اسان کي پلا ڇو غريب ڪيو اٿئي؟“

سانول اکيون کولي ماءُ ڏي نهاريو، حرمت ٿڪل ٽٽل هئي تنهن ڪري گرميءَ هوندي به کيس ننڊ اچي وئي هئي. سانول هورڙيان هورڙيان کٽ تان لهي هيٺ ٿيو ۽ ماءُ جي پگهريل منهن ڏي نهاريائين جيڪا گهري ننڊ ۾ ستل هئي. سندس ننڍڙن چپن تي هلڪي مرڪ تري آئي. هو هوريان هوريان پير پير ۾ ڪري گهر کان ٻاهر ٿيو ۽ دروازو ٻيڪڙي گهٽيءَ ۾ غائب ٿي ويو.

سانول پنهنجي ننڍڙي ذهن سان سوچيو ته ”الله

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سائين جيڪو سيٺ جو مالڪ آهي سو ضرور ڪنهن وڏي عاليشان بنگلي ۾ رهندو هوندو...“ غريب آباد جو جهڳين وارو علائقو ٽپي، ريلوي لائين ڪراس ڪري شهر ڏي ويندڙ شاهي روڊ تي اچي پهتو. روڊ ڪراس ڪري سوسائٽيءَ جي ايريا ۾ اچي پهتو.

هن علائقي ۾ شهر جي وڏن ماڻهن جا بنگلا آهن، سانول وائڙن وانگر هرهڪ بنگلي ڏي نهاريندو اڳتي وڌندو ويو. هر بنگلو ٻئي بنگلي کان وڌيڪ خوبصورت ۽ عاليشان هو، تنهن ڪري هو فيصلو نه ڪري سگهيو ته ”الله سائينءَ“ جو ڪهڙو بنگلو هوندو!؟ هلندي هلندي هڪ تمام وڏو بنگلو ڏٺو. وڏي لوهي دروازي ۾ ننڍڙي دري اڳيل هئي، جيڪا اندران بند هئي. سانول دروازي جي گرل مان نهاريو، تمام وڏو باغيچو باغيچي جي وچ تي وڏي چٽني ڪنل هئي، چٽنيءَ جي هيٺان اسٽيل جون خوبصورت چمڪندڙ ڪرسيون رکيل هيون. باغ جي پريان تمام وڏو خوبصورت بنگلو هو. سانول کي پڪ ٿي وئي ته هيءُ سيٺ کان وڏو بنگلو آهي ۽ ضرور الله سائينءَ جو هوندو.

سانول زور سان لوهي دروازي تي ڪڙو کڙڪايو ۽ ويهي جواب جو انتظار ڪرڻ لڳو، پر ڪافي دير گذرڻ کان پوءِ به ڪوئي ٻاهر نه نڪتو.

سانول وري زور سان ڪڙو کڙڪايو، ڪڙي سان گڏ سندس دل به تيز تيز ڌڙڪڻ لڳي ٿوري دير کان پوءِ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مليشا رنگ جي ورديءَ ۾ بنگلي جو چوڪيدار ٻاهر نڪتو، جنهن ڪي مٿي تي ڪلي وارو هٿڪو ٻڌل هو.
سانول کي ڏسي چوڪيدار ڪاوڙ مان چيو:
”چاهي ڇورا؟“
سانول ٻاجهڙي زبان سان پڇيو، ”الله سائين آهي؟“
”بيوقوف ڇوي ڇا ٿو؟“
”ڪاڪا مان الله سائينءَ سان ملندس، الله سائين آهي؟“ سانول ايلازن جي انداز ۾ چيو.
”ڇريو ڪنهن جاءِ جو، هي ڪرنل صاحب جو بنگلو آهي“ چوڪيدار زور سان ڪڙڪي بند ڪري اندر هليو ويو.
سانول مايوس ٿي وري اڳتي هلڻ لڳو. پريان رستي تي اچي سونهاريءَ ۾ اڇي ڏاڙهي سان هڪ بزرگ کي ايندو ڏٺائين، دل ۾ سوچيائين شايد اهو نيڪ مرد مون کي صحيح ڏس ڏئي.
اهو سوچي سانول پير مرد ڏي وڌي ويو. ”ڪاڪا! او ڪاڪا!“ پير مرد سانول جو سڏ ٻڌي بيهي رهيو.
سانول ويجهو اچي چيس:
”ڪاڪا! الله سائينءَ جو گهر ڪهڙو آهي؟“
پير مرد آڱر سان اشارو ڪندي چيو ”پٽ هو روڊ ٽپي پرين پاسي ڪان ساڄي هٿ تي گهٽيءَ ۾ الله سائينءَ جو گهر اٿئي.“
سانول ڪراڙي جو ڏس ٻڌي ڏاڍو سرهو ٿيو ۽

سندس پڌايل ڏس طرف تڪڙيون تڪڙيون وکون کڻي وڌڻ لڳو.

سج لهي اوير ٿي وئي ۽ سانول گهر نہ پهتو، تڏهن حرمت کي الڪو ٿيو. پهريائين سوچيائين تہ سانول ٻاهر گهٽيءَ ۾ ٻارن سان کيڏندو هوندو، پر جڏهن گهڻي دير ٿي وئي تڏهن پريشانيءَ کيس ويهڻ نہ ڏنو ۽ مٿي تي رئو رکي گهر جو در ڀيڪڙي سانول کي ڳولهڻ لاءِ نڪري پئي.

پهريائين تہ غريب آباد ۾ رهندڙ ٻارن جي جهڳين مان پڇا ڪندي رهي، پر جڏهن کيس ڪٿان بہ سانول جي سڌ نہ ملي، تڏهن ريلوي لائين ڪراس ڪري شهر ڏي رواني ٿي ۽ سوسائٽيءَ جي علائقي ۾ اچي پهتي.

بنگلن جي اڳيان باغيچن ۾ وڏن ماڻهن جا ٻار کيڏي رهيا هئا. حرمت ٻارن جي هر ميڙ ۾ پنهنجي سانول کي ڳوليندي رهي، پر کيس ڪٿي بہ سانول نظر نہ آيو هو. روڊن ۽ رستن ۾ چرين وانگر هيڏي هوڏي واجهائيندي رهي. ڳوليندي ڳوليندي سوجهڻي نري ويس، سندس اکين جي روشني جهڪي ٿيڻ ۽ دل وسامڻ لڳي، دل چويس پئي تہ جيڪر وڏا پوڪڙ ڪري سانول کي سڏ ڪري، کيس ڪجهہ بہ سمجهہ ۾ نہ پئي آيو تہ هوءَ ڇا ڪري، سوسائٽيءَ جو مين روڊ ڪراس ڪري سامهون واري گهٽيءَ ۾ نظر

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيائين ته سندس نظر وڏي مسجد جي منارن تي وڃي پئي.

اوچتو دل ۾ خيال آيس ته مسجد جي مولوي صاحب کي وڃي چوان ته لائوڊ تي اعلان ڪري ته منهنجو سانول ڪٿي آهي؟

اها سوچ ڪري هوءَ مسجد جي طرف وڌي آئي، مسجد کي وڏو ڪلف لڳل هو ۽ مسجد جي چائنٺ تي ڏاڪڻ جي مٿين ڏاڪي تي هڪ ٻارڙو اکين تي پنهنجي ننڍڙي ٻانهن رکيو ستو پيو هو.

حرمت جي دل ٽپو کاڌو ۽ هلڪي دانهن نڪري ويس. ”پٽ! سانول!“ سڏ تي ٻارڙي منهن تان ٻانهن هٽائي، اٿي ويٺو.

حرمت کيس ڀرانڊيءَ ۾ ورتو ماءُ جي ڀاڪر ۾ ايندي سانول اداس ٿيندي چيو ”امڙ الله سائينءَ جو گهر ته ڳولي لڌو اٿم پر تالو لڳو پيو آهي“ ماءُ معصوم سانول کي ڇڪي زور سان ڇاتيءَ سان لائي ڀاڪر ۾ آٿي پنهنجي رئي سان لڪائي ڇڏيو ۽ سندس اکين مان ڪريل لڙڪ سندس پراڻي رئي ۾ جذب ٿي ويا.

پورو ٿيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڄاڻ سڃاڻ

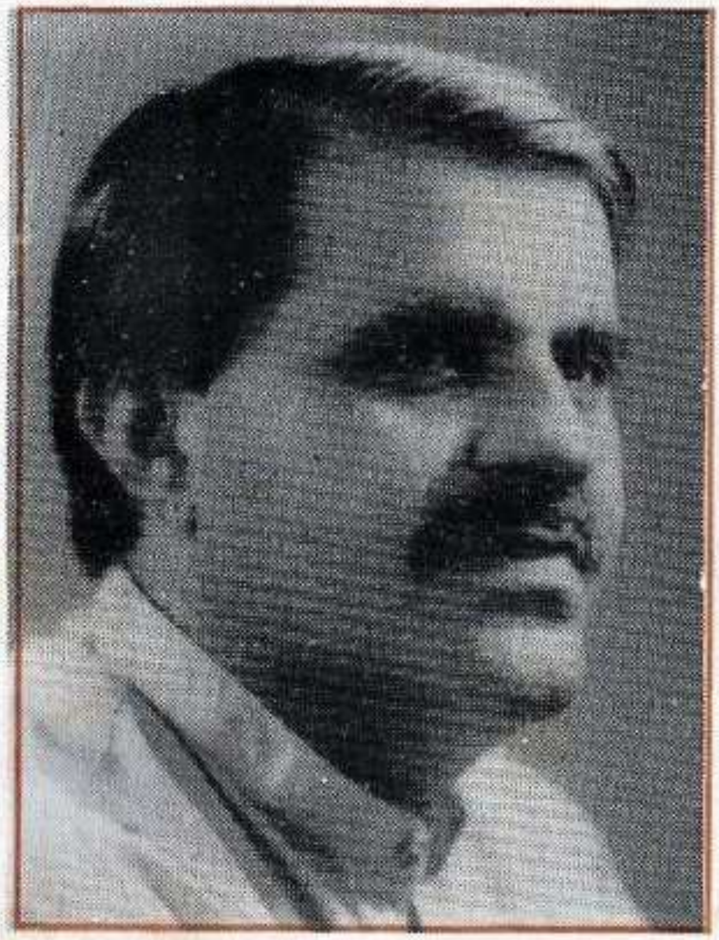

ٻارڙن جي لکڻ لاءِ، ٻار ٽي لکڻ ڀوي ٿو. ڇو تہ ٻارن جي احساسن ۽ جذبن جو پورو پورو خيال رکڻ ضروري آهي. سنڌيءَ ۾ ٻارڙن لاءِ لکڻ جي حوالي سان، "مقصود گل" جو نالو وڏي اهميت وارو آهي. هن ٻارڙن لاءِ نظم بہ لکيا آهن تہ ڪهاڻيون بہ! ۽ هُن ڪهاڻين ۽ نظمن سان نباهيو بہ آهي تہ، انهن سان انصاف بہ ڪيو اٿس ۽ ٻنهي ۾ ٻارن جي ذهني اوسر ۽ ونڊر جو بہ وڏو خيال رکيو آهي. اڳ ۾ سنڌس ٻارڙن لاءِ نظمن جون ڳٽڪو "ڪرٽا ڪرٽا" ڇپجي مقبوليت ماڻي چڪو آهي. هيئنر سنڌس ٻارڙن لاءِ لکيل هي ڪهاڻين جو مجموعو "هَٿيلي هَرِٽي" جي نالي سان اوهان جي هٿن ۾ آهي. توهان هن ڪهاڻي کي پڙهوءِ محسوس ڪريو تہ، هُن ٻارڙن جي سيني ڳهرجن کي سامهون رکي، هي ڪهاڻيون لکيون آهن. ڇو تہ مقصود گل جي ڪهاڻين ۾ ڪو نہ ڪو پيغام ضرور سمايل آهي ۽ اهو ئي پيغام ٻارڙن لاءِ اهم آهي. هونئين تہ سنڌيءَ ۾ ٻارڙن لاءِ ڪهاڻين جا ڪتاب گهٽ ڇپيا آهن، پر مون کي اميد آهي تہ، سنڌي ٻارڙا 'مقصود گل' جي ڪهاڻين جو هي ڪتاب پڙهندا. هيئين سان هَنڊائيندا، سوچيندا ۽ ضرور سبق پرائيندا!

امام راشدي

پير جو ڳوٺ - نئون ديرو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مقصُود گل اڪيڊمي، سنڌ

جا مُولَ متاعَ

- مقصُود گل صاحب جي اڻ ڇپيل ادبي ڪم جي ترتيب ۽ ان جِي وسيع پيماني تي نشر ۽ اشاعت
- مقصود گل صاحب جي غير دستياب ڪتابن جِي ٻيهر اشاعت
- مقصود گل صاحب جي ادبي ڪم جا خِطّي جي ٻين ٻولين توڙي انگريزيءَ ۾ ترجما ڪرائڻ ۽ انهن کي ڇپرائڻ
- مقصود گل صاحب جي شعري توڙي نثري تخليقن تي همعصر ادبي محققن کان تحقيق ڪرائڻ ۽ انهن جي اشاعت جو اهتمام ڪرڻ
- مقصود گل صاحب جي شاعريءَ جا سندس همعصر شاعرن سان تقابلي جائزا (تحقيق ۽ اشاعت)
- مقصود گل صاحب جي ياد ۾ سندن ورسيءَ توڙي جنم ڏينهن تي سنڌ توڙي پاڪستان جي مختلف شهرن ۾ ادبي ميڙاڪا منعقد ڪرڻ ۽ نئين نسل توڙي اينڊڙ نسلن کي سندن ادبي ڪارنامن بابت آگاهي ڏيڻ
- ٻارن جي ادب جي فروغ لاءِ ٻاڻ پتوڙيندڙ، مقصود گل صاحب جي مشن کي جاري رکڻ لاءِ سنڌ جي مختلف شهرن ۾ ٻارن جا ادبي جشن ۽ سائنسي ميلا منعقد ڪرائڻ ۽ آن لائن انگيجمينٽ
- شاگردن (ٻارن توڙي نوجوانن) جي وچ ۾ مباحثن، تقريري مقابلن، مضمون نويسيءَ ۽ ذهني آزمائش جي مقابلن، مصوّريءَ توڙي پوسٽر ڊزائننگ جي چٽاپيٽيءَ جو انعقاد ۽ ڪامياب ٻارن ۾ همّت افزائيءَ لاءِ انعامن جي ورهاست
- غريب مستحق شاگردن ۽ شاگرديائين لاءِ "مقصود گل اسڪالرشپ" جي اجراء لاءِ سنڌ حڪومت ۽ ٻين خانگي ادارن سان لهه وچڙ ۾ اچي نتيجا خيز ڪوشش ڪرڻ
- سنڌي ادب جي مختلف صنفن ۾ هر سال لکيل نمايان ڪتابن ۾ جيوريءَ جي مدد سان بهترين ڪتابن جي چونڊ ۽ انهن جي مصنفن لاءِ ساليانِي "مقصود گل ادبي اوارڊ" جو اجراء
- مقصود گل صاحب جي قائم ڪيل اشاعتي اداري "سنڌڙي ڪتابي سلسلي" کي غير تجارتي بنيادن تي جاري رکڻ
- مقصود گل صاحب جي قائم ڪيل تنظيمن ۽ ادارن بشمول: قاضي عبدالحيّ "قائل" اڪيڊميءَ کي سرگرم رکڻ
- مقصود گل صاحب جي نالي سان مختلف علمي، ادبي ۽ تعليمي ادارن جو قيام ۽ اهي ادارا، جن سان مقصود گل صاحب جي ڪنهن نه ڪنهن نسبت سان وابستگي رهي آهي، انهن ادارن، يا انهن جي ڪنهن نه ڪنهن شعبي کي مقصود گل صاحب جي نالي سان منسوب ڪرڻ لاءِ ڪوششُون وٺڻ
- سنڌ جي تاريخ، تهذيب، ٻوليءَ ۽ ثقافت سان متعلق مختلف موضوعن تي، انهن شعبن جي ماهرن کان، سنڌ جي مختلف شهرن ۾ آمهون سامهون، توڙي آن لائن "مقصود گل يادگار ليڪچر سيريز" جو آغاز
- مقصود گل اڪيڊميءَ سنڌ پاران همعصر شاعرن، اديبن ۽ محققن جا ڪتاب شايع ڪرائڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

YQ'S MUSIC LIBRARY

Where words fail, music speaks

QAZI ABDUL HAYEE QAA'IL ACADEMY

سنڌڙي ڪتابي سلسلو، رتوديرو/ڪراچي

مقصُود گل اڪيڊمي، سنڌ

Maqsood Gul Academy, Sindh

مقصُود گل اکیڈمی، سندھ

+92 331 3551536 | djyasirqazi@yahoo.com | /MaqsoodGulAcademySindh

/rjyasirqazi

سنڌ سلامت

www.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت جو مشن ۽ مقصد سنڌي ٻوليءَ جي ڊجيٽلائيزيشن ۽ پکيڙ کي وسيع ڪرڻ آهي ۽ پڻ دنيا سان گڏ سنڌس رفتار سان هلڻ جو سانباهو آهي، ڇو تہ تاريخ هميشہ انهن قومن جو احترام ڪيو آهي جن پنهنجي علمي سرمائي جي حفاظت ڪئي آهي. سنڌ سلامت پڻ پنهنجي ٻوليءَ جي بقاء خاطر سنڌي ٻوليءَ ۾ لکيل قيمتي ۽ ناياب ورثي کي ضايع ٿيڻ کان بچائڻ ۽ ان کي نہ رڳو محفوظ رکڻ پر پنهنجي اديبن، ليکڪن، محققن ۽ شاعرن جي علم، هنر ۽ تخليقن کي ڊيجيٽلائيز ڪندي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود سنڌين تائين مفت ۾ آسانيءَ سان پهچائڻ جو عزم ڪيو آهي.

اسان جي خواهش هئي تہ سنڌي مواد تي مشتمل هڪ اهڙو ڪتاب گهر قائم ڪجي جتي هر موضوع تي مشتمل ڪتاب موجود ملن. ڪتابن کي ڳولڻ ۽ ڊائونلوڊ ڪرڻ آسان هجي ۽ اينڊرائيڊ سميت آئي فون يا ونڊوز آپريٽنگ سسٽم سميت هر قسم جي ڊوائيس تي آسانيءَ سان آن لائين پڻ پڙهي سگهجي.

۽ اهو سڀ "سنڌ سلامت ڪتاب گهر" ذريعي ئي ممڪن تي سگهيو. اميد تہ سنڌ سلامت ڪتاب گهر ذريعي سموري دنيا ۾ موجود سنڌي نہ صرف ڀرپور لاڀ حاصل ڪندا پر سنڌ سلامت ڪتاب گهر کي وڌيڪ فائديمند بنائڻ لاءِ پنهنجو پورو ساٿ نڀائيندا.

books.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت ڪتاب گهر جي اينڊرائيڊ ايپليڪيشن پلي اسٽور جي هن لنڪ تان ڊائونلوڊ ڪريو:

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.sindhsalamat.book